

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România” (www.ier.ro). Permisivitatea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Secția a treia

**CAUZA ASOCIAȚIA „21 DECEMBRIE 1989”
ȘI ALȚII ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI**

(Cererile nr. 33810/07 și 18817/08)

Hotărâre

Strasbourg

24 mai 2011

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 pct. 2 din Convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Asociația „21 Decembrie 1989” și alții împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Luis López Guerra, Mihai Poalelungi, *judcători*, Florin Streteanu, *judcător ad hoc*, și de Santiago Quesada, *grefier de secție*,

După ce a deliberat în camera de consiliu la 3 mai 2011,
Pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

Procedura

1. La originea cauzei se află cererile nr. 33810/07 și 18817/08 îndreptate împotriva României prin care trei resortisanți ai acestui stat, Teodor Mărieș, Nicolae Vlase și Elena Vlase, precum și o persoană juridică de drept român, cu sediul în București, Asociația „21 Decembrie 1989” („reclamantii”), au sesizat Curtea la 3 iulie 2007 și 9 aprilie 2008 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”).

2. Reclamantul, Teodor Mărieș, și asociația reclamantă sunt reprezentați de către Antonie Popescu, Ioana Sfirăială și Ionuț Matei, avocați în București. Acesta din urmă a fost și reprezentantul soților Vlase până la 20 august 2009. De la această dată, au fost reprezentați de domnul Dan-Sergiu Oprea, avocat în Brașov. Guvernul român („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul guvernamental, Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. În urma abținerii lui Corneliu Bîrsan, judecător ales să reprezinte România, Guvernul l-a desemnat pe Florin Streteanu în calitate de judecător ad-hoc (art. 26 § 4 din Convenție și art. 29 § 1 din Regulament).

4. Cei doi reclamânți, părinții unei victime decedate, și al treilea reclamant, participant la manifestație, pretind în special lipsa unei anchete efective în ceea ce privește represiunea violentă a manifestațiilor antiguvernamentale care s-au desfășurat în decembrie 1989.

5. La 4 noiembrie 2008, Curtea a hotărât să conexeze cererile și să le comunice Guvernului.

6. La 2 martie și, respectiv, 11 mai 2009, Guvernul și soții Vlase au solicitat ca cererea lor să fie examinată separat de cea introdusă de asociația reclamantă și de domnul Teodor Mărieș, între alții, din motive de celeritate. Aceștia din urmă au fost de acord cu cererea celorlalți doi reclamânți.

7. Curtea consideră totuși necesar să nu revină asupra deciziei sale de conexare a celor două cereri, în aplicarea art. 42 § 1 din regulament, și să le examineze împreună într-o singură hotărâre, ținând seama și de legătura faptică și juridică existentă între ele [*Moldovan împotriva României* (nr. 2), nr. 41138/98 și 64320/01, pct. 6, CEDO 2005-VII (extrase)], decât în interesul unei bune administrări a justiției (a se vedea *mutatis mutandis*, *Maria Atanasiu și alții împotriva României*, nr. 30767/05 și 33800/06, pct. 108, 12 octombrie 2010).

8. În temeiul art. 29 § 1 din Convenție, admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

În fapt

I. Circumstanțele cauzei

9. Prima reclamantă, Asociația 21 Decembrie 1989 (*Asociația 21 Decembrie 1989*), este o asociație compusă din participanți, din victime rănite și din părinții victimelor decedate în timpul represiunii manifestațiilor antiguvernamentale care au avut loc în România în decembrie 1989, în momentul răsturnării șefului statului de atunci, Nicolae Ceaușescu, evenimente cunoscute și sub numele de „Revoluția”. Asociația, înființată la 9 februarie 1990, sprijină interesele victimelor în procedura penală inițiată în prezent de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. Această procedură privește moartea sau rănilor provocate de gloanțe și de relele tratamente și arestările la care au fost supuse mai multe mii de persoane din mai multe orașe din țară.

10. Al doilea reclamant, Teodor Mărieș, s-a născut în 1962. El a participat la manifestațiile antiguvernamentale care s-au derulat la București în decembrie 1989 și la manifestațiile ulterioare până în iunie 1990. El este, în prezent, președintele asociației reclamante.

11. Al treilea și al patrulea reclamant, Elena Vlase și M. Nicolae Vlase, sunt părinții lui Nicolae N. Vlase (numit și Nicușor), decedat la vârsta de nouăsprezece ani în timpul represiunii manifestațiilor care au avut loc la Brașov, în decembrie 1989.

A. Circumstanțele generale privind ancheta represiunii violente a manifestațiilor din decembrie 1989

1. Evenimentele din decembrie 1989 și urmările lor

12. La 16 decembrie 1989, la Timișoara au izbucnit manifestațiile împotriva regimului totalitar. La 17 decembrie 1989, la ordinul lui Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii, mai mulți militari de rang înalt au fost trimiși la Timișoara pentru restabilirea ordinii. A urmat o represiune violentă, care a făcut numeroase victime. Începând cu 21 decembrie 1989, au izbucnit manifestații și la București, Brașov și alte orașe din țară.

13. Operațiunile militare conduse cu această ocazie au făcut numeroase victime printre civili. Dintr-o scrisoare adresată primei reclamante, la 5 iunie 2008, de către Parchetul militar de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, reiese că „peste o mie două sute de persoane au

decedat, mai mult de cinci mii au fost rănite și mai multe mii au fost private ilegal de libertate și supuse la rele tratamente” la București, Timișoara, Reșița, Buzău, Constanța, Craiova, Brăila, Oradea, Cluj, Brașov, Târgu Mureș, Sibiu și alte orașe din România. De altfel, astfel cum reiese din documentele Ministerului Apărării, declassificate prin Hotărârea Guvernului nr. 94/2010 din 10 februarie 2010, mii de militari dotați cu zeci de tancuri și alte vehicule blindate au fost trimiși la București și în alte orașe. În perioada 17 – 30 decembrie 1989, au făcut uz de o mare cantitate de muniții.

14. Un număr considerabil de persoane au fost ucise sau rănite de gloanțe începând cu 17 decembrie 1989 la Timișoara și începând cu 21 decembrie 1989 la București. Dintr-un raport din 24 iulie 1990 al Direcției procuraturilor militare, reiese că, în noaptea de 21 spre 22 decembrie 1989, „48 persoane au decedat și 150 au fost rănite la București ca rezultat al represiunii violente a forțelor de ordine, inclusiv cu arme de foc”.

15. Numeroase victime au fost ucise sau rănite de gloanțe și după 22 decembrie 1989, dată la care șeful statului de atunci au fost răsturnat.

16. Astfel, la Brașov, oraș în care fiul reclamanților domnul și doamna Vlase a fost victima împușcăturilor și a decedat, alte treizeci și opt de persoane au fost ucise de gloanțe în noaptea de 22 spre 23 decembrie 1989 și altele în zilele următoare. Potrivit unui document intitulat „Concluzii privind rezultatul investigațiilor efectuate în ceea ce privește evenimentele ce au avut loc la Brașov în perioada 23 – 25 decembrie 1989” prezentat de Guvern și redactat de un colectiv de șapte procurori și șapte ofițeri de poliție judiciară, după anunțul oficial făcut la radio și la televiziunea publică că dictatura a căzut, forțele militare trimise pentru a apăra regimul totalitar împotriva manifestațiilor s-au retras, mai întâi în cazărmi, și reprezentanții manifestațiilor au putut ocupa sediul consiliului județean. În urma unor informații cu privire la pericolul că anumite elemente contrarevoluționare trec la atac în seara de 22 decembrie 1989, generalul F., comandantul garnizoanei din Brașov, a fost chemat pentru a coordona „acțiunile de apărare” a bunurilor dobândite de la revoluție. Acesta a chemat 657 de soldați de la șase unități militare. Primele trageri cu arme de foc au avut loc în timpul nopții, în jurul orei 3 dimineața.

17. Ulterior, în 1990, mai multe asociații civice, printre care și asociația reclamantă și o altă asociație prezidată atunci de al doilea reclamant, și-au mobilizat membrii de mai multe ori pentru a protesta împotriva „persoanelor și mentalităților percepute ca fiind apropiate comunismului” în piața Universității din București. Principalele revendicări ale manifestațiilor erau să cunoască persoanele răspunzătoare pentru represiunea armată din decembrie 1989 și demisia noilor conducători.

18. În cursul anului 1990, parchetele militare din București, Timișoara, Oradea, Constanța, Craiova, Bacău, Târgu Mureș și Cluj au deschis anchete privind utilizarea forței și privările ilegale de libertate a unor persoane care au avut loc în ultimele zile din luna decembrie 1989. În unele cazuri, cu privire la evenimentele din Timișoara și Cluj-Napoca, anchetele s-au terminat cu sesizarea instanței și cu o decizie de condamnare a unor înalți responsabili militari (privind represiunea din perioada 17 – 22 decembrie 1989 de la Timișoara, și anume cauza *Șandru și alții împotriva României*, nr. 22465/03, pct. 6-47, 8 decembrie 2009).

19. Până în prezent, principala anchetă penală privind utilizarea violenței, în special împotriva manifestațiilor civili, atât înainte cât și în urma răsturnării lui Nicolae Ceaușescu, este încă în curs și face obiectul dosarului nr. 97/P/1990. Stabilirea circumstanțelor și a persoanelor răspunzătoare pentru moartea violentă a lui Nicușor Vlase face parte din acest dosar.

2. Inițierea anchetei în dosarul nr. 97/P/1990. Decizia de netrimitere în judecată din 20 septembrie 1995

20. Secția Parchetelor militare din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a deschis o anchetă privind represiunea manifestațiilor din 21 și 22 decembrie 1989. Inițial, ancheta privea numai privarea de libertate a peste o mie de persoane și a anchetelor abuzive îndreptate împotriva a zeci de persoane.

21. Prin decizia din 24 iulie 1990 a Secției Parchetelor militare pronunțată în dosarul nr. 76/P/1990, s-a hotărât separarea cauzei privind identificarea persoanelor care, prin utilizarea de arme cu foc și alte mijloace violente, au cauzat moartea unui număr mare de persoane și au făcut numeroase victime. Noua cauză a fost înregistrată sub nr. 97/P/1990.

22. Conform ordonanței parchetului din 20 septembrie 1995, pronunțată în dosarul nr. 97/P/1990,

„În ceea ce privește obiectivele dosarului nr. 97/P/1990, trebuie, de asemenea, precizate limitele în perioada care au fost luate în considerare. Astfel, trebuie subliniat faptul că investigațiile au vizat faptele comise în intervalele de timp care s-au scurs de la dispersarea adunării ordonată de N. Ceaușescu la 21 decembrie 1989 în Piața Palatului și fuga dictatorului intervenită în cursul zilei de 22 decembrie 1989.”

23. Începând cu anul 1992, parchetul militar a separat ancheta în ceea ce privește mai multe sute de părți vătămate care au suferit violențe și arestări abuzive în ziua de 21 decembrie 1989. De exemplu, deciziile din 5 iunie și 2 iulie 1992 de separare a anchetelor privind pe Marius I. și Sorin B. bătuți de către militari. Ulterior, în această cauză s-au pronunțat decizii de neîncepere a urmăririi penale. Acestea se întemeiau pe Decretul-lege nr. 3 din 4 ianuarie 1990 privind amnistierea unor infracțiuni și grațierea unor pedepse mai mici de trei ani.

24. La 20 septembrie 1995, procurorul S. din cadrul Secției Parchetelor militare din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție, a pronunțat o ordonanță de neîncepere a urmăririi penale în dosarul nr. 97/P/1990 cu privire la persoanele ucise sau rănite de gloanțe.

25. Ordonanța citată nu cuprindea lista exhaustivă a victimelor, al căror număr îl situa la „o sută treizeci de morți și răniți”; conform altor indicații din aceeași decizie, ar fi existat patruzeci și nouă de morți și optzeci și nouă de răniți de gloanțe, bărbați, femei și copii – civili neînarmați, din care numai patruzeci și doi erau numiți nominal.

26. Conform acestei ordonanțe, faptele s-au desfășurat în felul următor: în urma manifestațiilor contra regimului, care au început la Timișoara, ministrul apărării de atunci a dat, la 17 decembrie 1989, dispoziție de luptă. Conform ordonanței din 20 septembrie 1995, ordinul a fost redactat astfel: „Forțele armate trebuie să respecte modalitățile de avertizare [folosind cuvintele] *stai, stai, că trag*; în caz de nesupunere la avertisment, se trage foc în aer apoi, dacă avertismentul continuă să fie ignorat, se trage în direcția picioarelor”. Ordonanța din 20 septembrie 1995 nu precizează care erau situațiile care reclamau intervenția armată.

27. Ordonanța indica apoi că a fost imposibil să se stabilească derularea exactă a faptelor, având în vedere amploarea confruntării „dintre, pe de o parte, mii sau zeci de mii de manifestanți și, pe de altă parte, sute sau mii de militari ai forțelor represive”. În plus, parchetul a reamintit că „după căderea regimului totalitar, s-a instalat o adevărată paralizie a instituțiilor de stat, într-o situație generală de haos și confuzie”, astfel încât nu au fost începute anchete la fața locului, nici prelevări de probe, expertize balistice sau chiar autopsii ale cadavrelor victimelor. De asemenea, s-a notat faptul că „anumite instituții ai căror agenți au fost implicați în dispersarea manifestanților nu au cooperat și nu au ajutat deloc la stabilirea faptelor”.

28. În plus, deși două sute treizeci și cinci de persoane, din care unele au fost rănite de gloanțe, au fost arestate și supuse la rele tratamente la Miliția capitalei, Ministerul de Interne a refuzat să identifice ofițerii superiori ai agenților care au săvârșit aceste infracțiuni.

29. Ordonanța din 20 septembrie 1995 menționa, de asemenea, că niciun militar sau agent al statului nu a fost victima violențelor de atunci, astfel că deschiderea focului împotriva manifestanților civili neînarmați și neviolente fusese ilegală.

30. Fiind vorba de răspunderea penală pentru morțile și rănilor cauzate de către militarii din cadrul Ministerului Apărării, Ministerului Internelor și Securității, ordonanța a concluzionat că răspunderea revenea exclusiv persoanelor care ordonasera deschiderea focului, și anume șeful statului de atunci, care era și comandantul suprem al armatei, și miniștrilor apărării și internelor, precum și șeful Securității și „altor membri ai Comitetului Politic Executiv al Partidului Comunist”, ale căror nume nu erau menționate în ordonanță. În ceea ce-i privește pe ministrul internelor și șeful Securității, precum și pe „alți membri ai Comitetului Politic Executiv”, ordonanța preciza faptul că aceștia fuseseră deja condamnați pentru aceleași fapte, fără indicarea referinței din dosarele sau deciziile de condamnare. În ceea ce privește fostul ministru al apărării, ordonanța a dispus încetarea urmăririi penale, acesta fiind decedat.

31. Ordonanța indica în cele din urmă că, fiind vorba de militari care, fără să fi primit vreun ordin, au tras personal în manifestații, numai unii au putut fi identificați, cum este generalul A.C. În cazurile în care au fost identificați, urmărirea penală împotriva lor a fost desfășurată separat și a făcut obiectul altor dosare; nu mai făceau parte, așadar, din dosarul nr. 97/P/1990.

3. Cele două decizii ale parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție din 7 decembrie 2004

32. În urma unei cereri formulată de domnul Mărieș și asociația reclamantă, Secția Parchetelor militare din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, a anulat, prin decizia din 7 decembrie 2004, ordonanța din 20 septembrie 1995 pronunțată în dosarul nr. 97/P/1990, ca nelegală și nefondată. Printre motivele de nelegalitate, parchetul a arătat că ordonanța din 20 septembrie 1995 nu menționa cu exactitate persoanele și faptele care erau prevăzute în ordonanța de neîncepere a urmăririi penale și că utiliza expresia impersonală „ceilalți membri” ai Comitetului Executiv al Partidului Comunist. Un alt motiv de nelegalitate era faptul că decizia nu fusese comunicată persoanelor vătămate sau altor persoane anchetate.

În plus, parchetul a observat că, în ciuda probelor depuse la dosarul anchetei, ordonanța din 20 septembrie 1995 nu examina răspunderea șefului Gărzilor Patriotice, colonelul P.C., nici pe cea a militarilor care au jucat un rol în organizarea modalităților de executare a ordinelor date de șeful statului sau de ministrii săi.

Parchetul a constatat că anumite părți vătămate nu au fost audiate în cursul anchetei, că militarii din cadrul regimentelor care fuseseră trimiși să pună capăt manifestațiilor nu au fost audiați, că jurnalele ținute de unitățile militare implicate în represiune nu au fost cerute și, așadar, nici verificate și că ancheta nu s-a ocupat de eventuala implicare a altor instituții publice cum ar fi, de exemplu, utilizarea autovehiculelor Poștei pentru transportul prizonierilor.

33. Prin decizia pronunțată în aceeași zi, 7 decembrie 2004, Secția Parchetelor militare a dispus punerea sub acuzare a 102 persoane, în principal ofițeri, inclusiv înalți responsabili, ai armatei și poliției, precum și ai fostelor forțe de *Securitate*, pentru omor (art. 174-176 C. pen.), genocid (art. 357 C. pen.), tratamente inumane (art. 358 C. pen.), tentativă, complicitate, instigare la comiterea acestor infracțiuni și participație *lato sensu (improprie)* la acestea, fapte comise „în perioada 21 - 30 decembrie 1989”. Șaisprezece civili, din care un fost președinte al României și un fost șef al Serviciului Român de Informații, au fost, de asemenea, puși sub acuzare.

4. Desfășurarea anchetei după 2004: ramurile anchetei conexe la dosarul nr. 97/P/1990

34. Mai multe anchete penale privind represiunea violentă a manifestațiilor din decembrie 1989, cu un parcurs diferit la început, au fost conexate anchetei care face obiectul dosarului nr. 97/P/1990.

35. Prin decizia din 9 ianuarie 2006, Secția Parchetelor militare a dispus ca dosarul privind ancheta represiunii violente din Brașov în cursul căreia fiul reclamantilor Vlase a fost ucis să fie adăugat la dosarul nr. 97/P/1990. Această decizie a fost motivată de faptul că comandanții militari care au acționat la Brașov în perioada 16 – 30 decembrie 1989 erau subordonați generalului G.V., comandant al Armatei I.

36. Astfel cum reiese din scrisoarea din 22 mai 2009 a Secției Parchetelor militare, 126 decizii de neîncepere a urmăririi penale pronunțate în dosarele de anchetă separate au fost infirmate, iar dosarele adăugate la dosarul nr. 97/P/1990.

37. S-au mai adăugat la dosarul nr. 97/P/1990, după anularea deciziilor de neîncepere a urmăririi penale inițiale, anchetele cu privire la mai multe sute de victime, în total, morți și răniți, în București, în cartierul în care se afla televiziunea publică și în strada *Antiaeriană*, precum și în orașele Brăila, Constanța, Târgu Mureș și Slobozia. Deciziile de neîncepere a urmăririi penale se bazau pe absența răspunderii penale, în special pe motivul erorii de fapt și a pierderii temporare de discernământ a persoanelor implicate. Deciziile de infirmare susțineau că neînceperea urmăririi penale nu indica infracțiunile săvârșite, numele persoanelor acuzate și nu menționa victimele din perioada 22 – 30 decembrie 1989.

5. Actele de anchetă realizate după decizia din 7 decembrie 2004 în dosarul nr. 97/P/199

38. În scrisoarea adresată la 5 iunie 2008 asociației reclamante, Procurorul șef adjunct al Secției Parchetelor militare din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a arătat că, în perioada 2005 – 2007, în dosarul nr. 97/P/1990, au fost audiate 6 370 persoane. În plus, s-au realizat 1 100 expertize balistice, peste 10 000 investigații în teren și 1 000 anchete la fața locului. A precizat, de asemenea, că „printre cauzele întâzierii [anchetei] trebuie menționate și măsurile repetitive [...] care vizează transferul dosarului de la un procuror la altul [...], faptul că procurorii nu au comunicat cu promptitudine părților vătămate deciziile de neîncepere a urmăririi penale [...] și că ancheta a fost redeschisă la doar câțiva ani după depunerea plângerilor persoanelor în cauză [...]; absența cooperării instituțiilor implicate în represiunea din decembrie 1989 [...], complexitatea extremă a anchetei [...] din cauză că măsurile de investigație necesare nu au fost realizate imediat după omorurile și relele tratamente denunțate [...]”.

Scrisoarea precizată anterior menționează o altă cauză a întâzierii, și anume decizia nr. 610/2007 a Curții Constituționale din 16 iulie 2007, care a retras procurorilor militari din cadrul Secției Parchetelor militare din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție competența de a ancheta în dosarul nr. 97/P/1990 pentru a o transfera procurorilor civili, și anume Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. În opinia șefului Secției Parchetelor militare exprimată în scrisoarea din 5 iunie 2008 menționată anterior, transferul dosarului ar fi de natură să genereze noi întâzieri de procedură, având în vedere volumul mare al dosarului, complexitatea cauzei și distanța în timp a evenimentelor care fac obiectul anchetei.

39. Conform datelor avansate de către Guvern, de la reluarea anchetei, s-au audiat 2800 martori și 320 părți vătămate în 2007 și numai 72 martori și 38 părți vătămate în 2005. 460 martori și 210 părți vătămate s-au audiat în 2008. 443 albume și planșe fotografice au fost examinate în 2006 și 175 în 2007.

40. Prin decizia din 15 ianuarie 2008, Secția Parchetelor militare din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a decis să separe ancheta cu privire la cei 16 acuzați civili (dintre care un fost președinte al României și un fost șef al Serviciului

Român de Informații) de cea cu privire la militari și să-și transfere competența parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

41. Dintr-un comunicat din 10 februarie 2009 al Biroului de informare publică din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii reiese că președintele Consiliului va solicita Inspecției Judiciare stabilirea cauzelor nesoluționării cu celeritate a cercetărilor penale.

B. Circumstanțele deosebite privind ancheta morții lui Nicușor Vlase

42. Conform certificatului de deces, Nicușor Vlase a decedat la 23 decembrie 1989.

43. Inițial, ancheta penală a decesului său a făcut obiectul dosarului nr. 158/P/1990 al Parchetului Militar din Brașov. Prin decizia din 9 ianuarie 2006, acest dosar a fost adăugat la dosarul nr. 97/P/1990.

1. Începutul anchetei

44. Raportul elaborat la 3 ianuarie 1990, în urma unui examen medico-legal extern, fără autopsie, practicat la Laboratorul de medicină legală din Brașov, a indicat că decesul s-a datorat unei răni făcute de o armă de foc care-i provocase o hemoragie externă. Din declarația dată la 27 noiembrie 2008 de ofițerul C., pe atunci medic militar la Spitalul militar din Brașov, acesta primise ordinul de a nu realiza autopsia cadavrelor.

45. La 26 februarie 1990, același medic C. de la spitalul militar a întocmit un „raport” către șeful Inspectoratului de poliție a județului Brașov la cererea căpitanului [P.]. În acest raport, a declarat că, „la 23 decembrie 1989, între orele 3 și 5 dimineața, a fost adus cadavrul lui Vlase Nicolae, în vârstă de 19 ani, din Brașov, ucis la Revoluție, în zona Consiliului Județean” și că „la 26 decembrie 1989, a fost transportat la morgă pentru necropsie”.

46. Reclamanții, care au observat urme de violențe pe corpul fiului lor decedat și au constatat că rana făcută de glonț încă sângera, au bănuit că nu a decedat în dimineața zilei de 23 decembrie 1989, în timpul tragerilor asupra mulțimii de manifestați, ci ulterior. În urma demersurilor lor și a cererii parchetului militar din Brașov, rămășițele lui Nicolae Vlase au fost exhumate și s-a făcut o autopsie; la 13 martie 1991 a fost elaborat un raport medico-legal. În ciuda cererilor reclamanților, autoritățile au refuzat să accepte participarea la autopsie a unor experți străini sau a unui medic desemnat de persoanele în cauză.

47. Ulterior, în cursul anilor 1991-2008, reclamanții au adresat memorii Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție, Ministerului Justiției și Președintelui Republicii. Au cerut ca cei care i-au torturat fiul și l-au ucis să fie identificați și trași la răspundere. În 1999, au primit primele informații cu privire la anchetă. Înainte de această dată, cei patru procurori însărcinați cu ancheta s-au limitat, după cum spune reclamanta, să-i recomande verbal să se interneze în spital pentru a fi îngrijită și i-au reproșat că nu a avut grijă de fiul său ca să nu fie ucis.

2. Decizia de neîncepere a urmăririi penale din 28 decembrie 1994

48. Prin decizia din 28 decembrie 1994, necomunicată reclamanților, Parchetul militar din Brașov a pronunțat decizia de neîncepere a urmăririi penale în dosarul nr. 158/P/1990 cu privire la 39 de persoane ucise, dintre care și fiul reclamanților, doamna și domnul Vlase, și 82 de răniți la Brașov în noaptea de 22 spre 23 decembrie 1989.

Decizia a arătat că nu a fost posibil să se stabilească cu exactitate locul din centrul orașului unde fiecare dintre aceste persoane a căzut, deoarece cadavrele au fost luate înainte de încetarea focurilor, tot în cursul nopții, și identificarea lor s-a făcut ulterior la morga spitalului militar, a spitalului județean sau la laboratorul de medicină legală unde au fost trimise.

După ce a constatat că mai multe sute de militari înarmați au intervenit pentru a apăra cele mai importante instituții din oraș de un atac iminent, dar fără să le numească, parchetul militar a arătat că „focul a fost deschis din greșeală, fără să fi fost dat vreun ordin, în condițiile specifice de atunci, adică stres, teama de presupușii teroriști, oboseala cadrelor militare”. Civili au fost prinși în mijlocul tragerilor încrucișate ale militarilor care ocupau poziții opuse. Numărul mare de victime din noaptea de 22 spre 23 decembrie 1989 din centrul orașului Brașov se explică și prin faptul că militarii din cadrul Ministerului Apărării Naționale au utilizat 270 000 cartușe, trupele de miliție din Securitate 1 079 cartușe și gărzile patriotice și civili care au obținut puști 39 480 cartușe. S-au folosit și mitraliere și au fost lansate peste 100 de grenade.

Parchetul militar a estimat că lipsa judecății de care au dat dovadă comandanții garnizoanei din Brașov neținând seama de starea de spirit a militarilor plasați sub ordinele lor și de starea lor de oboseală și stres nu putea angaja răspunderea penală. Parchetul militar reține în favoarea lor lipsa de experiență a cadrelor militare în materie de luptă în mediul urban și faptul că nu au luat măsuri înainte de declanșarea focului pentru a stabili mijloacele de comunicare dintre unitățile amenajate în zonă.

49. În părțile sale relevante, decizia a fost astfel redactată:

„În momentul în care au început tragerile în centrul orașului, mai multe sute de persoane erau prezente, printre care femei și tineri care au răspuns apelului televiziunii naționale care le-a cerut să iasă în stradă, deoarece revoluția era în pericol.

Toți acești civili au fost prinși în mijlocul tragerilor încrucișate ale militarilor care ocupau poziții opuse și cei care nu aveau satisfăcut serviciul militar (femei și tineri) nu știau că trebuie să se întindă pe jos. De altfel, chiar militarii în serviciu, luați prin surprindere, au rămas în picioare când au început tragerile.

În aceste circumstanțe, în primele minute de la declanșarea tragerilor, zeci de persoane, dintre care și militari, au fost atinse de gloanțe.

Toți militarii care s-au aflat în acea noapte în centrul orașului Brașov, din care marea majoritate au fost audiați, au declarat că erau obosiți deoarece cei mai mulți erau postați acolo din noaptea precedentă, 21 spre 22 decembrie 1989, că erau toți speriați de ceea ce aflaseră că se întâmpla la București și că, din propria lor inițiativă, și-au încărcat armele deoarece se așteptau în orice moment să fie atacați.

În aceste circumstanțe, a fost suficient ca civilul I.E. să tragă primele focuri în direcția persoanelor pe care le considera suspecte pentru ca toți militarii care se aflau în centru să declanșeze focul la rândul lor, fără un ordin prealabil al comandanților lor. [...]

Toate persoanele înarmate – atât militari cât și civili – care au făcut uz de arme de foc în noaptea de 22 spre 23 decembrie 1989 în centrul orașului erau de bună-credință și de partea Revoluției, convinși că acționau pentru a apăra ei. Au făcut uz de arme de foc din cauza confuziei care domina, precum și a fricii mari și bănuielii care puseseră stăpânire pe cei care erau în stradă.”

3. Ancheta din 1999 până în prezent

50. Prin scrisoarea din 9 iulie 1999, Procurorul șef al Parchetului militar din Brașov a informat reclamantul Nicolae Vlase că ancheta cu privire la decesul fiului său s-a încheiat cu o decizie de neîncepere a urmăririi penale „pentru eroarea de fapt, care înlătură răspunderea penală”. Din această scrisoare reiese că ancheta stabilise faptul că fiul reclamantilor a decedat „în cursul evenimentelor din decembrie 1989”, fără nicio altă precizare cu privire la locul, momentul și alte circumstanțe în care a intervenit decesul. Scrisoarea a raportat, de asemenea, constatările unui raport medico-legal elaborat la 13 martie 1991, după exhumarea rămășițelor, conform cărora Nicolae N. Vlase a avut o moarte violentă, datorată unei hemoragii externe în urma rupturii arterei femurale stângi, provocată de proiectilul unei arme de foc. Mai mult, scrisoarea a arătat că expertiza medico-legală nu a indicat alte urme de violență pe corpul victimei, cu excepția unei zgârieturi de 2 cm² pe dosul palmei drepte.

51. Reclamanta Elena Vlase a contestat această decizie în fața Secției Parchetelor militare din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție.

52. Prin decizia din 30 august 1999, Secția Parchetelor militare a infirmat decizia de neîncepere a urmăririi penale emisă la 28 decembrie 1994 pe motiv că ancheta fusese incompletă și că „nu au existat dovezi care să permită eliminarea răspunderii persoanelor care

aveau obligația de a conduce și coordona acțiunile militarilor [...] astfel încât să păstreze controlul situației și să evite pierderea de vieți sau rănirea unor persoane nevinovate”. Prin aceeași decizie, Secția Parchetelor militare a notat că nu au fost clarificate circumstanțele în care 600 puști de „tip ZB” au fost distribuite unor civili neinstruiți pentru utilizarea lor. Mai mult, nu au fost identificate persoanele direct răspunzătoare de moartea a 39 de persoane și de rănile cauzate altor 82 militari și civili.

53. La 23 martie 2001, 21 iulie și 25 noiembrie 2003, 25 ianuarie, 18 octombrie și 24 decembrie 2005, precum și 3 ianuarie 2006, reclamanții și-au repetat plângerile penale împotriva polițiștilor, agenților de Securitate și medicilor implicați, în opinia lor, în moartea violentă a fiului lor.

54. Prin scrisoarea din 11 iulie 2001, Secția Parchetelor militare din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a informat-o pe reclamanta Elena Vlase că ancheta privind decesul fiului său era în curs de desfășurare.

55. Prin scrisoarea din 21 octombrie 2002, directorul închisorii Codlea a trimis Secției Parchetelor militare o declarație a deținutului M.C. făcută în 1990 care se referea la uciderea fiului reclamanților în decembrie 1989. În opinia acestui martor, Nicolae Vlase fusese ucis de către un ofițer de poliție în timp ce era reținut la secția de poliție a județului Brașov.

56. Prin scrisoarea din 18 decembrie 2003, Ministerul Justiției a răspuns doamnei Elena Vlase că plângerea privind întârzierea anchetei penale a decesului fiului său a fost retrimisă Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

57. Prin decizia din 9 ianuarie 2006, parchetul a dispus ca dosarul privind ancheta represivii violente din Brașov să fie conexasat la dosarul nr. 97/P/1990 datorită faptului că comandantii militari care au acționat la Brașov în perioada 16 – 30 decembrie 1989 erau subordonați generalului G.V., șeful primei armate.

58. Prin scrisorile din 27 ianuarie și 5 noiembrie 2007, care se bazau pe declarațiile martorului M.C., reclamanții au solicitat Secției Parchetelor militare din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție audierea mai multor persoane, dintre care procurori militari și un medic legist, în scopul anchetării. În plus, aceștia au cerut examinarea unei înregistrări video produsă de ei și care arăta cadavrul fiului lor prezentând urme de tortură.

59. Dintr-o scrisoare pe care Secția Parchetelor militare din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiției a adresat-o doamnei Vlase la 4 aprilie 2008, ancheta penală privind uciderea fiului reclamanților se face în dosarul nr. 97/P/1990 (a se vedea supra, partea A).

60. Prin scrisorile din 16 octombrie 2008 și 29 ianuarie 2009, Consiliul Superior al Magistraturii a răspuns unei plângeri a reclamantei Elena Vlase privind absența eficacității anchetei morții fiului său. Consiliul a arătat că a constatat că, între anii 1994–2001 și 2002–2005, nu a fost îndeplinit niciun act în cadrul investigației pentru stabilirea persoanelor răspunzătoare pentru moartea fiului său. Apoi, a arătat că nu putea fi dispusă nicio măsură, deoarece răspunderea disciplinară a procurorilor nu putea fi stabilită decât într-un an de zile de la comiterea faptei.

În cele din urmă, Consiliul a indicat că, după decembrie 2004 au fost realizate mai multe acte în cadrul anchetei investigație astfel că nicio răspundere nu putea fi reținută în sarcina procurorilor însărcinați cu ancheta.

4. Acțiunea civilă a reclamanților Elena și Nicolae Vlase

61. La o dată neprecizată, în 2004, reclamanții au dat în judecată Ministerul Apărării, Ministerul de Interne și Serviciul Român de Informații. Au cerut să li se acorde despăgubiri din partea instituțiilor pe care le considerau răspunzătoare de decesul fiului lor și de împiedicarea anchetei.

62. Prin decizia din 31 ianuarie 2005 a Tribunalului județului Brașov, acțiunea lor a fost declarată inadmisibilă pentru insuficienta timbrare a acțiunii, în ciuda faptului că instanța

a reținut faptul că reclamantii declaraseră că nu dispun de mijloacele financiare pentru a plăti integral taxele de timbru. Această decizie a fost menținută de Curtea de Apel din Brașov, la 5 mai 2005. Reclamantii au formulat recurs. La 1 martie 2006, aceștia au cerut Înaltei Curți de Casație și Justiție să amâne decizia privind recursul până la emiterea de către parchet a deciziei cu privire la ancheta morții fiului lor și să solicite parchetului să comunice decizia. Recursul reclamantilor, prin urmare, s-a perimat. La 14 februarie 2008, Înalta Curte de Casație și Justiție a constatat din oficiu că a intervenit perimarea.

C. Circumstanțele deosebite cu privire la reclamantul Teodor Mărieș

1. Ziua de 21 decembrie

63. La 21 decembrie 1989 la amiază, reclamantul a fost surprins în străzile din București de o mulțime de oameni care alerga panicată. A aflat că persoanele de la adunarea convocată de Nicolae Ceaușesc s-au dispersat. A decis să se alăture grupului care se îndrepta spre Universitate, scandând slogane anticomuniste.

64. În apropiere de Piața Universității, un cordon de soldați cu scuturi blocau trecerea manifestațiilor. După o altercație, soldații au început să alerge după câțiva manifestați, inclusiv după reclamant, care a încercat să scape.

65. Către ora 16, manifestații, între care era și reclamantul, au încercat să se apropie de sediul Comitetului Central al Partidului Comunist, dar au fost blocați de soldați cu scuturi. Reclamantul a văzut un autovehicul militar blindat în strada blocată. După o oră jumătate, trei blindate au atacat manifestații. Reclamantul și mulți alți manifestați au urmărit una din blindate până când o manevră bruscă a vehiculului către o stradă secundară i-a expus în fața unui cordon de soldați înarmați, care au deschis focul asupra mulțimii. Reclamantul și ceilalți manifestați au încercat apoi să fugă și au alergat ca să se ferească de gloanțele care erau trase din toate direcțiile asupra lor și care uciseră deja mai multe persoane.

66. Reclamantul a reușit să intre într-o curte, care era deja plină de manifestați și acoperită de ferestre sparte. Observând că bulevardul era inaccesibil din cauza focurilor continui ale militarilor ce avansau și că rămase blocat în curte, reclamantul a reușit, împreună cu alte persoane, să sară peste un zid și să fugă. S-a îndreptat spre Teatrul Național, unde a rămas împreună cu ceilalți manifestați, înconjurați de miliție și de blindate militare, într-un aer irespirabil din cauza gazului lacrimogen și a prafului de pușcă.

67. Rezultă din documentele dosarului de anchetă, și anume din declarațiile martorilor (declarația lui Dan D. din 13 februarie 2005, a Floricăi N. din 5 iunie 2006 și a lui Ion A.), precum și dintr-un raport al poliției că reclamantul Teodor Mărieș figura printre manifestații asupra cărora s-a deschis focul în Piața Universității, la 21 decembrie 1989.

68. Din jurnalele de luptă din 21 decembrie 1989 și din alte documente ale forțelor armate, inclusiv o transcriere de telecomunicații speciale din 21 decembrie 1989, reiese că a fost dat și executat ordinul de „decimare a manifestațiilor” și de arestare a celor rămași în viață și de încarcerare în închisoarea de la Jilava. Aceste documente indică, de asemenea, amploarea forțelor militare și de poliție aflate inclusiv în Piața Universității, echipate cu arme de război și cu vehicule blindate, și anume tancuri de luptă, precum și cantitatea de muniții utilizate în acea zi. Zeci de manifestați au fost uciși de focurile de arme, inclusiv de rafalele de arme automate, sau zdrobiți de vehiculele blindate, cadavrele lor fiind abandonate la vederea manifestațiilor.

69. Din declarațiile mai multor ofițeri militari, dintre care unii acuzați, și ale altor martori civili, ce figurează în dosarul de anchetă, reiese, de asemenea, că, la 21 decembrie 1989, în Piața Universității, aproximativ 1000 persoane au fost prinse violent de miliție, bătute brutal și arestate (a se vedea declarațiile ofițerilor Florin M., din 25 ianuarie 1990, și Laurențiu B., din 26 noiembrie 2008, și declarațiile martorilor Maria V., din 23 ianuarie 1990, și Ileana S., din 12 martie 1990).

70. După ora 23, în noaptea de 21 decembrie 1989, reclamantul s-a întors la domiciliu. Aici a aflat că fusese căutat de mai multe persoane. Ulterior, a aflat că oficialii statului urmau să pregătească mandate de arestare pentru toți participanții la manifestație și că numai amplexarea evenimentelor desfășurate în ziua următoare împiedicase acest lucru. Din cunoștințele lui, toată ziua manifestații fuseseră filmați și fotografiați în scopul represiunii dorită de autorități.

2. Ziua de 22 decembrie 1989 și urmările ei

71. În dimineața de 22 decembrie 1989, reclamantul s-a întors în centrul orașului la manifestația din fața sediului Comitetului Central al Partidului Comunist. Ajuns acolo, a reușit să pătrundă în clădirea Comitetului printr-o fereastră, cu ajutorul altor manifestați. Înăuntru a găsit puști și cutii cu muniții.

Câțiva manifestați, inclusiv reclamantul, au luat puști și au alergat la etajele superioare și pe terasa clădirii, cu intenția de a opri elicopterul care tocmai decola în care erau cuplul prezidențial și alți membri ai Comitetului Politic Executiv. La ultimul etaj, s-au întâlnit cu două gărzii de corp ale lui Nicolae Ceaușescu cu care au fost nevoiți să se lupte pentru a putea ajunge pe terasa de unde elicopterul tocmai decolase. Întorcându-se pe culoare, au dat peste un ofițer care i-a chemat într-un birou unde erau alți ofițeri. După ce au obținut promisiunea de a nu mai deschide focul asupra civililor, manifestații au lăsat, la rândul lor, armele.

72. În jurul orei 18:30, în timp ce reclamantul împreună cu alți participanți se aflau într-unul din birourile din clădire, au auzit focuri de arme. Reclamantul s-a dus la fereastră să vadă ce se întâmpla. Un glonț a fost tras în direcția sa, atingând cadrul ferestrei. Au urmat mai multe gloanțe și cei din birou au fost nevoiți să iasă târându-se pe jos.

73. Seara, reclamantul și ceilalți participanți au fost obligați să stingă lumina și să tragă perdelele pentru a evita alte focuri de armă asupra lor. Forțele speciale care au pătruns în clădire au cerut reclamantului și celorlalte persoane prezente să evacueze etajul șase la etajele inferioare. Ajuns la parter și găsind alimente, reclamantul a luat din ele și s-a întors iar la etajele superioare să le ducă soldaților. La etajul cinci, aceiași soldați care i-au spus să coboare câteva minute mai devreme l-au somat să se oprească, amenințându-l cu armele. Reclamantul le-a explicat motivul pentru care a urcat la ei și unul din ei s-a apropiat de el pentru a-i lua alimentele aduse.

74. Reclamantul a ieșit din sediul Comitetului Central și s-a întors acasă în timp ce se trăgeau focuri de arme de peste tot. A petrecut noaptea acasă, ascultând tragerile până în zori.

75. La 23 decembrie, reclamantul a decis să meargă la televiziunea națională din cauza apelurilor lansate pentru a veni și a-i apăra sediul. La un moment dat, s-au tras câteva gloanțe asupra mașinii cu care se deplasa reclamantul, deși în stradă nu era nimeni, cu excepția ambulanțelor care se îndreptau la sediul televiziunii. Reclamantul a ieșit din mașină, s-a ascuns sub un autobuz parcat și a stat acolo aproximativ o oră.

76. La 24 decembrie, reclamantul a mers la Ministerul Apărării, în fața căruia erau mașini arse și corpurile câtorva persoane, arse sau mutilate. Clădirea era înconjurată de mașini blindate. La un moment dat, câțiva ofițeri și soldați i-au propus reclamantului să îi însoțească într-un apartament dintr-un imobil vecin, pretinzând că au văzut pe cineva trăgând de acolo. Ajunși acolo, soldații au tras două focuri, după care au căzut de acord ca reclamantul să intre primul, urmat de un soldat înarmat cu o armă încărcată. După ce au verificat apartamentul, și-au dat seama că nu este nimeni acolo.

77. Apoi reclamantul a participat la manifestațiile din primele luni ale anului 1990, când una din principalele revendicări era cunoașterea persoanelor răspunzătoare pentru numeroasele victime din decembrie 1989.

A fost interpelat, ca și alți manifestați, de forțele de ordine în timpul operațiunilor de „curățare” a Pieței Universității care s-au desfășurat în noaptea de 13 spre 14 iunie 1990 și

arestat preventiv începând cu 18 iunie 1990, sub acuzația de pătrundere fără autorizație în sediul televiziunii publice și de tulburare a ordinii publice. A fost încarcerat la penitenciarul București Jilava, apoi la Penitenciarul spital București Jilava, până la 30 octombrie 1990. Ulterior, a fost achitat de acuzațiile aduse împotriva lui prin hotărârea din 24 februarie 1992 a Curții Supreme de Justiție.

78. În declarația din 20 septembrie 2008 din dosarul nr. 97/P/1990, reclamantul arată că a participat la aceste evenimente, precizând că, începând din 26 decembrie 1989, împreună cu alți participanți la manifestațiile anticomuniste, s-au angajat într-o mișcare de protest împotriva noilor structuri politice și militare ajunse de la putere, în opinia acestuia, printr-o „contra-revoluție sângeroasă” care a produs moartea, rănirea sau arestarea abuzivă a mii de persoane. În această privință, asociația reclamantă a formulat o plângere penală cu privire la abuzurile comise de către forțele represive în perioada 26 decembrie 1989 – 15 iunie 1990. Aceasta face obiectul unei anchete în dosarul nr. 75/P/1998.

79. În scrisoarea din 28 ianuarie 2011, Secretariatul de Stat pentru Problemele Revoluționarilor din Decembrie 1989 a precizat că reiese din documente, precum și din declarațiile mai multor persoane, că reclamantul a participat „la confruntarea cu forțele de ordine” care a condus la căderea regimului totalitar. Aceeași scrisoare precizează faptul că „domnul Mărieș nu are certificat de revoluționar deoarece, din motive personale și de conștiință, a refuzat să-l ceară, asemenea multor altor participanți la Revoluție”. Cu toate acestea, apreciem că nimeni nu poate nega calitatea de revoluționar dobândită pe calea directă a participării la evenimentele din decembrie 1989. Calitatea de revoluționar putea fi, de altfel, dovedită în fața instanței și recunoscută în afara oricărei proceduri administrative de acordare a unui certificat.

D. Alte circumstanțe cu privire la anchetă

1. Proiect de lege de amnistiarea faptelor comise de militari

80. La 31 iulie 2008, asociația reclamantă a sesizat Consiliul Superior al Magistraturii în privința a ceea ce aceasta considera a fi o tentativă de influențare a procurorilor însărcinați cu anchetele referitoare la evenimentele din decembrie 1989 – iunie 1990. În memoriul înaintat, asociația a arătat că, în urma unei inițiative a unei organizații non-guvernamentale – Asociația Națională a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere –, Ministerul Apărării ar fi transmis parchetelor militare, în data de 18 iulie 2008, prin intermediul direcției sale juridice, un proiect de lege de amnistiare a faptelor comise de militari în decembrie 1989. Asociația reclamantă a declarat inclusiv faptul că șeful Secției Parchetelor militare trimisese proiectul de lege tuturor procurorilor, cerându-le acestora în mod expres părerea asupra oportunității acestei legi, cât și asupra conținutului său. Asociația a considerat că aceasta era o tentativă de influențare a procurorilor și de înăbușire pentru totdeauna a anchetelor privind faptele ilegale: se plângea că o propunere de lege care încerca să grăbească aceste anchete și să le facă mai efective, ce fusese depusă înainte de mai multe organizații neguvernamentale, printre care și asociația reclamantă, nu a fost transmisă procurorilor, așa cum s-a procedat pentru proiectul de lege privind amnistia.

Printr-un comunicat de presă din 8 septembrie 2008, Ministerul Apărării a arătat că a primit proiectul de lege privind amnistia din partea Comisiei pentru Apărare a Camerei Deputaților și a precizat că nu a fost formulată nicio opinie în privința sa.

2. Accesul reclamanților la dosarul de anchetă

81. Reclamantul Teodor Mărieș a fost de două ori în greva foamei care a durat în total 152 zile, adică de la 4 august la 16 noiembrie 2009 și de la 14 ianuarie la 30 martie 2010,

pentru ca reclamantii să poată avea accesul efectiv la dosarul de anchetă inclusiv posibilitatea de a obține copii ale dosarului.

82. Prin scrisoarea din 30 octombrie 2009, Guvernul a informat Curtea că, în perioada 12 – 20 octombrie 2009, asociația reclamantă a primit câte o copie a tuturor documentelor anchetei, precum și înregistrări audio și video clasificate în dosarul nr. 97/P/1990, cu excepția celor care erau secrete. În aceeași scrisoare Guvernul a precizat că documentele clasate ca fiind secrete urmau să fie trimise reclamantilor după declasificare.

83. În urma hotărârilor Guvernului nr. 94 și 184 din 10 februarie și 9 martie 2010 pentru declasificarea anumitor informații secrete de stat emise de Ministerul Apărării, alte documente au fost puse la dispoziția reclamantilor.

84. Din scrisoarea adresată Curții la 7 aprilie 2010 de către dl. Mărieș și asociația reclamantă, anumite documente nu le-au fost furnizate, cum ar fi copia paginilor 105 și 106 din volumul nr. 12 care cuprindeau rapoartele cadrelor Ministerului de Interne. Au obținut, ulterior, copia documentelor lipsă. Din copia furnizată de reclamant și necontestată de Guvern reiese că aceste pagini ale raportului arătau că la sediul televiziunii publice „împărțirea armelor s-a făcut la ordinul” președintelui României din perioada 1990 – 1996 și 2000 – 2004.

85. Din scrisoarea reclamantilor din 22 octombrie 2010 reiese în prezent că aproape toate documentele dosarului au fost puse la dispoziția lor, cu excepția deciziilor Consiliului de Miniștri.

E. Circumstanțe cu privire la supravegherea secretă

86. Asociația reclamantă, precum și reclamantii individuali pretind că au suferit amenințări și presiuni din partea unor persoane neidentificate pentru a renunța la cererile lor adresate Curții.

87. În plus, asociația reclamantă și președintele său, al doilea reclamant, se consideră obiectul unor măsuri secrete de supraveghere, în special interceptarea convorbirilor telefonice. Acesta din urmă prezintă două fișe de informații personale din 28 iunie și 6 decembrie 1990, precum și un raport de sinteză emis de Serviciul Român de Informații din 24 noiembrie 1990.

88. Un raport clasificat ca secret din 28 iunie 1990, emis de Centrul Operațional din Inspectoratul de Poliție București și semnat de către șeful centrului, maiorul M., prezentat de dl. Mărieș și a cărui autenticitate nu a fost contestată de Guvern, face o descriere detaliată a condițiilor de trai ale reclamantului în special și ale soției sale. Acesta include informații cu privire la viața lor în comun, la părinții lor, la activitățile lor profesionale, la petrecerea timpului lor liber acasă și la întâlnirile cu prietenii, la intenția lor de a cumpăra o mașină, la relațiile reclamantului cu vecinii săi, precum și la opțiunile lor politice și la conținutul unui interviu pe care l-a dat la radio. În ceea ce privește participarea reclamantului la manifestațiile din decembrie 1989, raportul respectiv relatează „participarea sa activă” timp de patru zile consecutiv și prezența sa în clădirea care a fost sediul Comitetului Central al Partidului Comunist Român.

89. Un alt document din 24 noiembrie 1990, emis de SRI, a cărui copie conformă a fost emisă la 13 noiembrie 2006, privește activitatea mai multor persoane, printre care și reclamantul, în perioada aprilie – iunie 1990, în special participarea lor la manifestațiile antiguvernamentale din acea perioadă. În acest document se arată, printre altele, că reclamantul, dl. Mărieș, era printre persoanele cărora „Ambasada americană le-a oferit cazare pentru a se odihni”.

90. Ziarul *Evenimentul zilei* din 6 iunie 2002 a publicat un articol intitulat „Cei 13 monitorizați de SRI”, însoțit de un fax al unui document despre care se pretindea că a fost emis de SRI. Acest document cuprindea o listă cu treisprezece persoane monitorizate, printre care era și numele soției reclamantului, titulară a numărului de telefon fix utilizat de acesta.

91. Prin scrisoarea din 14 aprilie 2008, asociația solicita SRI să-i comunice referințele mandatelor de interceptare a convorbirilor telefonice a trei telefoane mobile și a două numere de telefon fixe ale Asociației.

92. La 16 februarie 2009, reclamantul, dl. Mărieș, a adresat din nou cererea la SRI pentru a ști dacă, din decembrie 1989 și până în ziua cererii sale, existau autorizații de filaj și de interceptare a convorbirilor sale telefonice.

93. Prin scrisoarea din 19 februarie 2009, SRI i-a răspuns că, în temeiul Legii nr. 51/1991 privind siguranța națională și a Legii nr. 14/1992 privind organizarea și funcționarea SRI, era imposibil să fie confirmată sau infirmată cererea (*necesitatea respectării prevederilor imperative ale legislației în vigoare determină imposibilitatea confirmării ori infirmării cererii*). Prin scrisorile din 9, 10 și 17 martie 2009, alte trei organisme cu atribuții în domeniul siguranței naționale, și anume Serviciul de Informații Externe, Serviciul de Protecție și Pază și Direcția Generală de Informații și Protecție Internă din cadrul Ministerului de Interne, au răspuns reclamantului că nu a făcut obiectul activităților instituției, în ceea ce privește SPP, sau că nu dețin date despre acest subiect, în ceea ce privește SIE și direcția de informații din cadrul Ministerului de Interne.

94. Scrisoarea din 23 februarie 2009 a Secției Parchetelor militare arată că în dosarul nr. 97/P/1990 parchetul nu a dispus și nu a solicitat interceptarea convorbirilor telefonice ale reclamantilor și că nu a fost emis nici un mandat de interceptare.

II. Dreptul și practica internă și internațională relevante

A. Dreptul și practica privind ancheta penală

1. Decizia nr. 610/2007 a Curții Constituționale

95. Decizia nr. 610/2007 a Curții Constituționale din 20 iunie 2007 referitoare la excepția de neconstituționalitate a unei dispoziții tranzitorii din Legea nr. 356/2006 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală, precum și pentru modificarea altor legi. Potrivit dispozițiilor acestei legi, competența de a urmări penal și de a judeca infracțiunile săvârșite în comun de către civili și militari revenea parchetelor și instanțelor civile de drept comun și nu parchetelor și instanțelor militare, cum era stipulat în varianta anterioară modificării. Totuși, noua lege prevedea ca pentru anchetele aflate în curs de urmărire penală sau de judecată la data intrării în vigoare a legii, cauzele ce privesc infracțiuni săvârșite de civili și militari erau urmărite și judecate de parchetele și instanțele militare. Prin decizia nr. 610/2007, Curtea Constituțională a constatat neconstituțională această dispoziție tranzitorie.

2. Proiectul de lege de amnistiere a faptelor imputate militarilor Forțelor armate comise în timpul evenimentelor din decembrie 1989

96. Proiectul de lege transmis la 18 iulie 2008, pentru consultare, de către Direcția juridică a Ministerului Apărării, Secției Parchetelor militare din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție cuprinde următoarele două articole:

Art. 1

„Sunt amnistiate și exonerate de orice răspundere penală faptele pretinse ca fiind comise în timpul Revoluției din decembrie 1989, care se bazează pe prevederi constituționale și pe jurământul și regulamentele militare în vigoare la acea vreme, indiferent de pedeapsa prevăzută de lege sau aplicată de tribunale”

Art. 2

„Beneficiază de amnistiere și de toate efectele sale cadrele militare și militarii mobilizați care au fost judecați și condamnați sau împotriva cărora au fost inițiate urmăririi judiciare din cauza participării lor la evenimentele din decembrie 1989.”

3. Hotărârile Guvernului nr. 94 din 10 februarie 2010 și nr. 184 din 9 martie 2010

97. HG nr. 94 din 10 februarie 2010 și nr. 184 din 9 martie 2010 privind declasificarea anumitor informații secrete de stat emise de către Ministerul Apărării Naționale au fost publicate în Monitorul Oficial nr. 104 din 16 februarie 2010 și, respectiv, 159 din 12 martie 2010. Ele privesc autorizarea de declasificare a informațiilor clasificate ca „secret absolut” și „secret” și care sunt enumerate în anexele acestor decizii, pe motiv că dezvăluirea acestora nu mai poate prejudicia siguranța națională, apărarea țării, ordinea publică sau interesele persoanelor de drept public sau privat. Printre documentele respective sunt rapoartele și ordinile de zi ale mai multor unități militare privind misiunile efectuate în timpul evenimentelor din decembrie 1989 și ulterior, cu informații, printre altele, despre ordinele primite, efectivele trimise, munițiile puse la dispoziția lor și acțiunile întreprinse. Reiese că majoritatea unităților militare au fost în misiune de luptă din 17 decembrie 1989 până la începutul lui ianuarie 1990. Reiese, de asemenea, că, până la fuga cuplului Ceaușescu, unitățile militare erau în stare de alertă parțială, iar un raport din 22 decembrie 1989 arată că, în urma acestui eveniment, o decizie a Consiliului Frontului Apărării Naționale a dispus ca, începând din ziua respectivă, toate statele majore și gărzile patriotice să fie în stare de alertă și să participe cu toate efectivele și cu toate mijloacele la realizarea și la apărarea achizițiilor din timpul revoluției.

4. Prevederile privind participația lato sensu și prescripția specială în dreptul penal român

98. Prevederile prin care se reglementează participația improprie, cuprinse în art. 31 C. pen., sunt redactate astfel în partea relevantă:

„Determinarea, înlesnirea sau ajutarea în orice mod, cu intenție, la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, de către o persoană care comite acea faptă fără vinovăție, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune..”

99. Art. 124 C. pen. prevede o formă de prescripție specială, ce intervine indiferent de numărul de întreruperi intervenite, imediat ce termenul de prescripție normal prevăzut de art. 122 este depășit cu jumătate. Singurele infracțiuni imprescriptibile sunt cele împotriva păcii și umanității, prevăzute la Titlul XI din Codul penal.

100. Noul Cod penal publicat în Monitorul Oficial nr. 510 din 24 iulie 2009, care nu este încă în vigoare, conține prevederi similare cu privire la prescripția specială la art. 155. Spre deosebire de reglementarea actuală, infracțiunile imprescriptibile sunt cele prevăzute în Titlul XII din cod, cu privire la infracțiunile de genocid, împotriva umanității și crimele de război, în conformitate cu dispozițiile Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale.

5. Hotărâri judecătorești care acordă despăgubiri pentru ineficiența anchetei

101. Guvernul prezintă două hotărâri, nr. 4238 și 4505 din 12 și 19 iunie 2008, pronunțate de Judecătoria Sector 5 din București care au ca obiect obligația statului, reprezentat de Ministerul Finanțelor, de a plăti reclamanților, rude ale persoanelor decedate în cursul demonstrațiilor anticomuniste care au avut loc în decembrie 1989 în București, despăgubiri pentru prejudiciul material și moral suferit din cauza duratei excesive și a ineficienței anchetei deschise în urma acestor evenimente.

102. În temeiul prevederilor Constituției și a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la obligația autorităților naționale de a desfășura o anchetă efectivă și de a încheia procedura penală într-un termen rezonabil, instanța a considerat că ancheta, care începuse în 1990 și care, 18 ani mai târziu, era în continuare la parchet, nu

răspundea cerințelor Convenției. Prin urmare, considerând că pasivitatea autorităților interne a constituit o greșeală care se află la originea unui prejudiciu material și moral, în sensul prevederilor art. 998 și art. 999 C. civ. privind răspunderea civilă delictuală, instanța a dispus ca Ministerul Finanțelor să plătească reclamanților 100 000 lei românești (RON) și, respectiv, 50 000 RON.

103. În urma apelului introdus de Ministerul Finanțelor împotriva hotărârii din 12 iunie 2008, Tribunalul București, prin hotărârea definitivă din 27 ianuarie 2009, a redus la 50 000 RON cuantumul sumei acordate. Guvernul nu a precizat dacă hotărârea din 19 iunie 2008 a rămas definitivă. Reiese totuși din site-ul internet oficial al instanței românești că, la 21 ianuarie 2009, Tribunalul București ar fi admis recursul împotriva hotărârii din 19 iunie 2008 și ar fi respins cererile reclamantului. Conform aceleași surse, această hotărâre de respingere a pretențiilor reclamantului ar fi fost păstrată definitiv de către Curtea de Apel București, prin hotărârea pronunțată la 20 ianuarie 2010.

B. Dispozițiile normative privind recunoașterea printr-un act administrativ a calității de revoluționar și acordarea drepturilor specifice

104. Legea nr. 42/1990 din 18 decembrie 1990 pentru cinstirea eroilor-martiri și acordarea unor drepturi urmașilor acestora, răniților, precum și luptătorilor pentru victoria Revoluției din decembrie 1989, republicată, după ce a fost modificată, în Monitorul Oficial nr. 198 din 23 august 1996, a instituit o procedură administrativă ce permite recunoașterea calității de luptător pentru Revoluție sau acordarea *post mortem* a titlului de erou martir persoanelor care au făcut dovada că au participat la Revoluție sau au pierdut un membru al familiei, și le-a acordat unele drepturi și despăgubiri.

105. Legea nr. 341/2004 din 12 iulie 2004 a recunoștinței față de eroii-martiri care au contribuit la victoria Revoluției române din decembrie 1989, publicată în Monitorul Oficial nr. 654 din 20 iulie 2004, astfel cum a fost modificată ultima oară prin OUG nr. 6/2008 din 15 februarie 2008, prevede noi titluri administrative pentru persoanele care au participat la Revoluție. Legea face distincția în special între mai multe tipuri de participație stabilind, la art. 3, titlurile de „luptător rănit”, „luptător reținut”, „luptător remarcat prin fapte deosebite” sau de „participant la victoria Revoluției”.

106. În temeiul art. 5 din lege, noile titluri trebuiau recunoscute prin noi certificate de revoluționari, emise conform legii, în urma cererii de reînnoire formulată la Secretariatul de Stat pentru Problemele Revoluționarilor.

107. Aceeași lege a stabilit, de asemenea, o comisie parlamentară responsabilă cu controlul aplicării ei.

C. Prevederile privind măsurile de supraveghere și textele Consiliului Europei

108. Partea esențială a dreptului intern relevant este descrisă în hotărârile *Rotaru împotriva României*, (MC), nr. 28341/95, pct. 31, CEDO 2000-V și *Dumitru Popescu împotriva României (nr. 2)*, nr. 71525/01, pct. 40-46, 26 aprilie 2007.

109. Rezoluția interimară [Rez. DO(2005)57] cu privire la hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 4 mai 2000 în cauza *Rotaru împotriva României*, adoptată de Comitetul de Miniștri la 5 iulie 2005, la cea de-a 933-a reuniune a Delegațiilor Miniștrilor, a solicitat autorităților românești să adopte rapid reformele legislative necesare pentru a răspunde criticilor formulate de Curte în hotărârea cu privire la sistemul român de colectare și arhivare a informațiilor de către serviciile secrete. Aceasta are următorul text în părțile sale relevante:

„Comitetul de Miniștri, în temeiul art. 46 § 2 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, astfel cum a fost modificată prin Protocolul nr. 11 (denumită în continuare „Convenția”),

Având în vedere hotărârea definitivă a Curții Europene a Drepturilor Omului, pronunțată la 4 mai 2000 în cauza *Rotaru* și transmisă la aceeași dată Comitetului de Miniștri în temeiul art. 46 din Convenție;

[...]

Reamintind observația Curții, în ceea ce privește art. 8 din Convenție, că dreptul intern nu a stabilit cu suficientă precizie limitele ce trebuie respectate la colectarea, consemnarea și arhivarea informațiilor care afectează siguranța națională (pct. 57 din hotărâre), precum și inexistența unei proceduri de control al activităților serviciilor secrete în vederea asigurării respectării valorilor unei societăți democratice, control ce trebuia asigurat, cel puțin în ultimă instanță, de către puterea judecătorească.

Reamintind, de asemenea, concluzia Curții, în ceea ce privește art. 13 din Convenție, că nicio prevedere de drept român nu permitea reclamantului să conteste deținerea, de către serviciile de informații, de date cu privire la viața privată sau să nege adevărul acestor informații (pct. 72 din hotărâre);

[...]

Constatând totuși cu regret că, la mai bine de cinci ani de la data hotărârii, mai multe puncte slabe indicate de Curtea europeană nu par să se fi remediat încă, în special în ceea ce privește procedura vizând accesul la arhivele SRI ale fostelor servicii de informații (altele decât *Securitatea*), absența reglementării privind vechimea informațiilor ce pot fi consemnate de către autorități sau imposibilitatea de contestare a deținerii acestor informații și, cu excepția cazurilor prevăzute de Legea nr. 187/1999, veridicitatea lor;

FACE APEL la autoritățile românești să adopte rapid reformele legislative necesare pentru a răspunde criticilor formulate de Curte în hotărârea sa cu privire la sistemul român de colectare și arhivare a informațiilor de către serviciile secrete, [...]"

110. Extrasele relevante din Rezoluția Rez (2004) 3 cu privire la hotărârile ce indică o problemă structurală de bază, adoptată la 12 mai 2004 de către Comitetul de Miniștri, și din Recomandarea Rec (2004)6 a Comitetului de Miniștri privind îmbunătățirea căilor de atac interne, adoptată la 12 mai 2004, precum și anexa sa, sunt reproduse în Hotărârea *Maria Atanasiu și alții împotriva României*, nr. 30767/05 și 33800/06, pct. 81-83, 12 octombrie 2010.

În drept

I. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 2 din Convenție invocată de dl. și dna Vlase

111. Reclamantii dl. și dna Vlase pretind că fiul lor, Nicușor Vlase, a fost ucis la sfârșitul lunii decembrie 1989 în urma recurgerii la forța letală de către agenții statului. Aceștia reproșează autorităților competente că nu au efectuat o anchetă efectivă, imparțială și diligentă care să poată duce la identificarea și sancționarea persoanelor răspunzătoare. În această privință, ei spun că ancheta penală cu privire la acuzațiile lor de atingere a dreptului la viață este încă pendinte și denunță lipsa de diligență a autorităților române. De asemenea, denunță proiectul de lege cu privire la amnistierea actelor imputate militarilor Forțelor armate, care au avut loc în timpul evenimentelor din decembrie 1989, transmis de către Direcția juridică a Ministerului Apărării, la 18 iulie 2008, pentru consultație, Secției Parchetelor militare din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. Aceștia invocă art. 2 din Convenție, formulat după cum urmează:

Art. 2

„1. Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege. [...]"

112. Guvernul se opune acestui argument.

A. Cu privire la admisibilitate

113. Guvernul ridică două excepții preliminare în această privință. Pe de o parte, contestă competența *ratione temporis* a Curții de a examina cererile din perspectiva aspectului procedural al art. 2 din Convenție și, pe de altă parte, pledează pentru neepuizarea căilor de atac interne.

1. Cu privire la excepția de incompatibilitate *ratione temporis*

114. Sprijinindu-se pe concluziile la care a ajuns Curtea în cauza *Blečić împotriva Croației* [(MC), nr. 59532/00, pct. 63-69, CEDO 2006-III], Guvernul susține că actele prezumate că ar fi încălcat un drept garantat de Convenție și procedurile care se raportează la acesta sunt indisociabile și nu pot fi așadar examinate separat. Evenimentele, precum și deschiderea anchetelor, fiind anterioare datei de ratificare a Convenției de către România, 20 iunie 1994, Guvernul consideră că, în speță, Curtea nu este competentă *ratione temporis* să examineze capătul de cerere întemeiat pe aspectul procedural al art. 2 din Convenție.

115. Drept răspuns, reclamantii invocă hotărârea *Șandru și alții* menționată anterior, în care Curtea este considerată competentă *ratione temporis* să judece un capăt de cerere similar vizând ineficacitatea unei anchete penale cu privire la represiunea armată a manifestațiilor ce au avut loc la Timișoara în decembrie 1989.

116. Curtea reamintește principiile impuse de hotărârea *Šilih împotriva Sloveniei* [(MC), nr. 71463/01, pct. 159-163, 9 aprilie 2009], conform cărora obligația procedurală inclusă la art. 2 de a desfășura o anchetă efectivă a devenit o obligație distinctă și independentă. Deși efectuează acțiuni care vizează aspectele materiale ale art. 2, aceasta poate consta o „ingerință” diferită și independentă, în sensul hotărârii *Blečić* (citată anterior, pct. 88). În această măsură, ea poate fi considerată o obligație detașabilă care rezultă din art. 2 și care îi poate fi impusă statului, chiar dacă decesul a survenit înainte de data intrării în vigoare a Convenției față de stat (*Šilih*, citată anterior, pct. 159; *Agache și alții împotriva României*, nr. 2712/02, pct. 69, 20 octombrie 2009). Totuși, pentru ca obligațiile procedurale impuse de art. 2 să devină aplicabile, trebuie să se stabilească faptul că o parte considerabilă a măsurilor procedurale au fost sau trebuiau aplicate după ratificarea Convenției de către statul în cauză (*Šilih*, citată anterior, pct. 163).

117. În speță, Curtea observă că procedura penală cu privire la decesul lui Nicușor Vlase, începută în 1990, a continuat și după 20 iunie 1994, data ratificării Convenției de către România. În acea zi, era încă la parchet. Rezultă că o parte importantă a măsurilor procedurale a fost aplicată în mod necesar după ratificarea Convenției.

118. Prin urmare, Curtea hotărăște că este competentă *ratione temporis* să judece pretinsa încălcare a art. 2 cu privire la aspectul său procedural (*Agache și alții*, citată anterior, pct. 70-73, și *Șandru și alții*, citată anterior, pct. 59) Aceasta urmează a se limita la a stabili dacă faptele survenite după intrarea în vigoare a Convenției pentru România evidențiază o încălcare a acestei dispoziții.

2. Cu privire la excepția de neepuizare a căilor de atac interne

119. Guvernul susține că reclamantii nu și-au exercitat căile de atac disponibile pentru a se ține seama de capătul lor de cerere privind durata anchetei. Potrivit Guvernului, reclamantii ar fi putut introduce în mod direct în fața instanțelor civile o acțiune în răspundere civilă împotriva autorităților naționale pentru întârzierea anchetei, în temeiul prevederilor art. 998 și art. 999 C. civ. privind răspunderea civilă delictuală. În ceea ce privește eficacitatea acestei căi de recurs, Guvernul prezintă două hotărâri ale Judecătoriei Sector 5 București, nr. 4238 și 4505 din 12 și, respectiv, 19 iunie 2008, prin care s-a dispus ca Ministerul Finanțelor să plătească reclamantilor despăgubiri pentru deficiențe în ancheta deschisă ca urmare a represiunii manifestațiilor anticomuniste de la București. În cele din urmă, Guvernul se declară conștient de faptul că nu mai poate aduce exemple de hotărâri judecătorești de acest tip, dar consideră că acest lucru se datorează inexistenței altor citații în justiție cu acest obiect.

120. În opinia reclamantilor, cele două exemple invocate de Guvern nu autorizează concluzia că ar fi vorba de o cale de atac efectivă, deoarece instanța nu a obligat autoritățile

competente să accelereze procedurile penale respective. În plus, reclamantii consideră că ar fi vorba de două cauze produse de Guvern *pro causa*, în scopul procedurii în fața Curții.

121. Curtea reamintește că obligația de epuizare a căilor de atac interne, prevăzută de art. 35 din Convenție, vizează căile de atac accesibile reclamantilor și care pot remedia situația denunțată de aceștia. Acestea trebuie să existe cu un grad suficient de certitudine, nu numai în teorie, ci și în practică, fără de care sunt lipsite de efectivitatea și accesibilitatea dorite; este obligația statului pârât să demonstreze că aceste cerințe sunt întrunite [*Selmouni împotriva Franței* (MC), nr. 25803/94, pct. 75, CEDO 1999-V].

122. Curtea constată că Guvernul a prezentat două hotărâri pronunțate în primă instanță care au obligat statul să plătească reclamantilor, rudele persoanelor decedate în cursul manifestațiilor anticomuniste de la București despăgubiri pentru prejudiciile suferite din cauza duratei excesive a anchetei, hotărâri pronunțate după data sesizării Curții de către reclamantii. Din informațiile furnizate de Guvern reiese că numai una din aceste două hotărâri a fost confirmată parțial de către instanțele superioare.

În această privință, Curtea estimează că o singură hotărâre definitivă nu este suficientă pentru a demonstra cu destulă certitudine existența căilor de recurs interne efective și accesibile pentru capetele de cerere cum sunt cele ale reclamantilor (*Selçuk și Asker împotriva Turciei*, 24 aprilie 1998, pct. 68, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-II).

123. De altfel, Curtea notează că reclamantii au formulat efectiv o acțiune civilă al cărei obiect era tragerea la răspundere a instituțiilor care, în opinia lor, erau răspunzătoare de moartea fiului lor și de împiedicarea desfășurării anchetei. Această acțiune a fost declarată inadmisibilă prin hotărârea din 31 ianuarie 2005, confirmată la 5 mai 2005, pentru insuficienta timbrare a acțiunii, în ciuda faptului că instanța reținuse faptul că reclamantii declaraseră că nu dispun de mijloacele financiare pentru a plăti integral taxele de timbru. Recursul formulat de reclamantii împotriva acestei hotărâri a fost suspendat la cererea lor și Înalta Curte de Casație a constatat, la 14 februarie 2008, că a intervenit perimarea.

124. Fiind vorba, în primul rând, de obstacolul apărut din cuantumul taxei de timbru în comparație cu mijloacele cu care reclamantii se confruntă, Curtea a avut deja ocazia să se pronunțe asupra acestei probleme în cauza *Weissman și alții împotriva României* [nr. 63945/00, pct. 41, CEDO 2006-VII (extrase)] în care a concluzionat existența unei piedici în calea dreptului de acces la un tribunal contrar art. 6 din Convenție. Pe de altă parte, Curtea observă că această cale de atac nu putea avea ca rezultat o accelerare a anchetei.

125. În cele din urmă, Curtea reamintește că obligațiile statului în temeiul art. 2 nu ar putea fi îndeplinite prin simpla acordare de despăgubiri, în urma unei proceduri civile deschisă la inițiativa reclamantului, și nu a autorităților (a se vedea, de exemplu, hotărârea *Yaşa împotriva Turciei*, 2 septembrie 1998, pct. 74, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-VI și *Dzienciak împotriva Poloniei*, nr. 77766/01, pct. 80, 9 decembrie 2008). Ancheta cerută de art. 2 din Convenție trebuie să poată duce la identificarea celor care pot fi trași la răspundere. Curtea va cerceta așadar, în cele ce urmează, dacă acest aspect procedural al art. 2 din Convenție a fost respectat (*McKerr împotriva Regatului Unit*, nr. 28883/95, pct. 121, CEDO 2001-III).

126. Rezultă că excepțiile Guvernului nu pot fi reținute. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din Convenție. De altfel, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Este necesar așadar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

127. Reclamantii subliniază faptul că, la douăzeci de ani după ce fiul lor a fost ucis, ancheta penală nu a reușit încă să identifice persoanele răspunzătoare și să le trimită în

judecată. Aceștia denunță durata excesivă, lungile perioade de inactivitate, de aproape doisprezece ani, lacunele sale, precum și lipsa de imparțialitate, faptul că anumiți acuzați cu înalte funcții publice au împiedicat orice progres până în 2004 sau că anumiți procurori și înalți responsabili ai Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție au făcut parte din Forțele armate implicate în represiunea violentă a manifestațiilor antiguvernamentale din decembrie 1989. Ei arată că, în prezent, ancheta șovăie din nou și că termenul prescripției speciale a răspunderii penale pentru omor calificat se împlinește în 2012, numai crimele încadrate drept crime împotriva umanității fiind imprescriptibile. Or, în opinia lor, încadrarea juridică dată faptelor din această cauză nu este crimă împotriva umanității.

128. Guvernul susține că autoritățile au condus o anchetă efectivă având în vedere circumstanțele excepționale din speță și subliniază că acestea au luat toate măsurile pentru identificarea și sancționarea persoanelor răspunzătoare, ceea ce este în conformitate cu cerințele impuse de art. 2 din Convenție, care nu ar impune autorităților o obligație de a ajunge la un anumit rezultat.

129. Fiind vorba de durata anchetei, Guvernul estimează că un capăt de cerere cu privire la pretinsa încălcare a art. 2 din Convenție nu poate fi luat în considerare de către Curte începând cu 20 iunie 1994, data intrării în vigoare a Convenției în privința României.

130. Guvernul consideră că ancheta efectuată nu este o anchetă obișnuită, circumstanțele morții fiului reclamanților înscriindu-se într-un context special, având în vedere complexitatea deosebită a cauzei și miza politică și socială considerabilă, vizând un eveniment istoric marcant pentru România. Acesta arată ca atare că ancheta vizează să stabilească nu numai circumstanțele morții fiului reclamanților, dar și cele ale morții și vătămării unui număr mare de persoane implicate în evenimente.

131. Guvernul enumără, de asemenea, demersurile realizate în scopul anchetei de către autoritățile de urmărire penală, adică luarea mărturiilor, realizarea cercetărilor la locul faptei, a expertizelor medico-legale, audierea reclamanților. Subliniază faptul că autoritățile au luat și declarația lui C.D., unul din martorii indicații de către reclamanți, și au procedat la exhumarea cadavrului fiului reclamanților și la realizarea unei autopsii pentru stabilirea cauzelor decesului său și pentru clarificarea unor discrepante rezultate în timpul anchetei.

132. Pentru a concluziona, Guvernul consideră că nu este vorba de rea-credință sau lipsă de diligență a autorităților statului în ceea ce privește modul în care ancheta penală a fost realizată în dosarele vizând evenimentele din decembrie 1989, având în vedere faptul că alte dosare au fost finalizate prin hotărâri judecătorești.

2. Motivarea Curții

133. Curtea va examina eficacitatea anchetei cu privire la decesul violent al fiului reclamanților, dl. și dna Vlase, în lumina principiilor bine stabilite în materie și rezumate în hotărârile *Güleç împotriva Turciei*, 27 iulie 1998, pct. 77-78, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-IV, *Issaieva și alții împotriva Rusiei*, nr. 57947/00, 57948/00 și 57949/00, pct. 208-213, 24 februarie 2005 și *Carabulea împotriva României*, nr. 45661/99, pct. 127-131, 13 iulie 2010.

Obligația procedurală ce decurge din art. 2 cere realizarea unei anchete efective atunci când recurgerea la forță, în special de către agenții statului, a dus la uciderea unei persoane. Este vorba de o examinare imediată, completă, imparțială și profundă a circumstanțelor în care au fost comise crimele, pentru a putea realiza identificarea și sancționarea persoanelor răspunzătoare. Este o obligație nu de rezultat, ci de mijloace. Autoritățile trebuie să fi luat măsuri rezonabile pentru a asigura obținerea probelor cu privire la faptele respective. În acest context, o cerință de celeritate și diligență rezonabilă este implicită. De asemenea, persoanele însărcinate cu ancheta și cele care efectuează investigațiile trebuie să fie independente de cele implicate în evenimente, excluzând orice legătură ierarhică sau instituțională și solicitând o independență practică (*Issaieva și alții*, citată anterior, pct. 210-211).

134. De asemenea, Curtea reamintește că, în cazul în care obstacole sau dificultăți împiedică evoluția unei anchete într-o situație deosebită, înseamnă că reacția promptă a autorităților este capitală pentru păstrarea încrederii publicului și adeviziunea la statul de drept. Orice carență a anchetei care îi slăbește capacitatea de stabilire a circumstanțelor speței sau de identificare a persoanelor răspunzătoare riscă să conducă la concluzia că nu prezintă nivelul de eficiență necesar (*Şilih*, citată anterior, pct. 195).

135. Din aceleași motive, publicul trebuie să aibă dreptul de a verifica în mod suficient ancheta sau concluziile sale, astfel încât să poată fi contestată răspunderea atât în practică, cât și în teorie. Gradul impus de control public poate varia de la o situație la alta. Totuși, în toate cazurile, persoanele apropiate victimei trebuie asociate procedurii în măsura în care acest lucru este necesar pentru protecția intereselor lor legitime (*Güleç*, citată anterior, pct. 115).

136. În speță, Curtea reține faptul că, la scurt timp după evenimentele din 1989, a fost inițiată o anchetă din oficiu. Începută în 1990, procedura penală privind decesul lui Nicușor Vlase este încă pendinte, de mai bine de douăzeci de ani. Curtea reamintește că, în speță, competența sa *ratione temporis* nu îi permite să ia în considerare decât perioada ulterioară datei de 20 iunie 1994, data intrării în vigoare a Convenției în România.

137. Curtea reține, mai întâi, că, în 1994, cauza era la Parchetul militar din Brașov. În acest sens, Curtea notează, așa cum a făcut-o și în cauza *Şandru și alții*, (citată anterior, pct. 74), că ancheta a fost încredințată procurorilor militari care erau, precum majoritatea acuzaților, printre care înalți responsabili ai armatei aflați încă în funcție, militari supuși principiului subordonării ierarhice.

138. Ulterior, Curtea observă că, astfel cum reiese din elementele dosarului, confirmate de două scrisori din 16 octombrie 2008 și 29 ianuarie 2009, emise de Consiliul Superior al Magistraturii (a se vedea supra, pct. 60), în perioadele 1994 – 2001 și 2002 – 2005 – adică timp de zece ani, în total – nu s-a realizat nicio investigație care să încerce să identifice persoanele răspunzătoare pentru moartea lui Nicolae Vlase. Curtea consideră că, chiar dacă imediat după căderea fostului regim, ancheta începută s-ar fi putut confrunta cu unele dificultăți obiective, ulterior, inactivitatea autorităților o perioadă atât de lungă nu mai este justificată (*Agache și alții*, citată anterior, pct. 80).

139. Mai mult, lacunele anchetei au fost în repetate rânduri constatate chiar de autoritățile naționale. Astfel, din cauza acestor curențe, hotărârea din 30 august 1999 a Secției Parchetelor militare a infirmat decizia de neîncepere a urmăririi penale pronunțată la 28 decembrie 1994 (a se vedea supra, pct. 52). Cu toate acestea, ancheta ulterioară nu a reușit să remedieze aceste curențe.

Secția Parchetelor militare din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a recunoscut și a identificat anumite cauze ale întârzierii anchetei, inclusiv în scrisoarea sa din 5 iunie 2008, printre care faptul că actele de cercetare penală necesare nu au fost realizate imediat după comiterea crimelor și relelor tratamente denunțate, măsurile repetitive vizând transferul dosarului de la un procuror la altul, necomunicare imediată părților vătămate a deciziilor de neîncepere a urmăririi penale, precum și „lipsa de cooperare” a instituțiilor implicate în represiunea din decembrie 1989. În această privință, Curtea reamintește că ascunderea cu intenție a probelor generează îndoiala cu privire la capacitatea reală a anchetelor de stabilire a faptelor (*McKerr*, citată anterior, pct. 137). De asemenea, clasificarea ca „secret absolut” și „secret” a informațiilor esențiale pentru anchetă – din care rapoartele și jurnalele de luptă ale mai multor unități militare ce descriu misiunile lor în timpul evenimentelor din decembrie 1989 – este de natură să compromită sarcina organelor judiciare însărcinate cu ancheta. Accesul la aceste arhive nu poate fi refuzat anchetatorilor decât din motive de siguranță națională, în aceste circumstanțe excepționale și sub un control judiciar independent. Or, în speță, Guvernul nu a adus nicio justificare de această natură, care să poată împiedica ancheta o perioadă atât de lungă de timp.

140. Cât despre obligația de asociere la procedură a rudelor victimei (*Güleç*, citată anterior, pct. 82 și 82 și *Issaieva și alții*, citată anterior, pct. 213), Curtea observă că nicio

justificare nu a fost înaintată cu privire la absența totală de informații despre anchetă cu care reclamații s-au confruntat până la 9 iulie 1999, în ciuda numeroaselor lor cereri de informații în această privință. În mod special, nici decizia de neîncepere a urmăririi penale din 28 decembrie 1994, nici motivele lor nu le-au fost comunicate. Chiar și după această dată, comunicările care le-au fost făcute se reduc la o scurtă informare la 18 decembrie 2003 și la răspunsurile Consiliului Superior al Magistraturii cu conținut repetitiv, din 16 octombrie 2008 și 29 ianuarie 2009.

141. Abia la 10 februarie și la 9 martie 2010, aproape la douăzeci de ani după evenimente, aceste informații esențiale pentru anchetă, clasificate anterior ca „secret absolut” și „secret” au fost accesibile, prin hotărâri de guvern, atât reclamanților cât și oricărei părți vătămate. Or, înainte de această dată, Curtea nu este convinsă că interesele reclamanților de a participa la anchetă, precum și interesul publicului de a avea un control suficient asupra anchetei au fost apărute suficient de mult [*Hugh Jordan împotriva Regatului Unit*, nr. 24746/94, pct. 134, CEDO 2001-III (extrase)].

142. Curtea nu subestimează complexitatea incontestabilă a cauzei, care vizează, de la decizia de conexare din 9 ianuarie 2006, identificarea persoanelor răspunzătoare de întreaga represiune armată care s-a derulat în ultimele zile din decembrie 1989, în mai multe orașe din România, cu excepția Timișoarei, Cluj și Sibiu care făceau obiectul unor anchete separate dintre care primele două au fost terminate, de altfel, cu condamnarea celor vinovați. Curtea consideră, cu toate acestea, că miza politică și socială invocată de către Guvern nu ar putea justifica singură nici durata anchetei, nici modul în care aceasta a fost condusă o perioadă prea lungă de timp, fără ca cei interesați și publicul să fie informați de progresele făcute. Dimpotrivă, importanța sa pentru societatea românească, care consta în dreptul numeroaselor victime de a ști ce s-a întâmplat, ceea ce implică dreptul la o anchetă judiciară efectivă și eventual drept la reparație, ar fi trebuit să încite autoritățile naționale să se ocupe de dosar imediat și fără întârzieri inutile pentru a preveni orice aspect cum că anumite acte se bucură de impunitate (a se vedea, de asemenea, *Șandru și alții*, citată anterior, pct. 79)

143. Spre deosebire de cauza *Șandru și alții* citată anterior, în care procedura s-a terminat în final cu o hotărâre judecătorească definitivă, Curtea observă în speță că, chiar și după realizarea a numeroase măsuri de investigație între 2005 și 2008, în decembrie 2010 cauza era tot la parchet fără să fi fost vreodată prezentată în fața vreunei instanțe. Or, obligația procedurală ce decurge din art. 2 din Convenție poate cu greu fi considerată îndeplinită atunci când familiile victimelor sau moștenitorii lor nu au putut avea acces la o procedură în fața unei instanțe independente chemate să cunoască faptele.

144. Curtea a subliniat deja mai sus importanța dreptului victimelor și a celor în drept de a cunoaște adevărul cu privire la circumstanțele evenimentelor ce implică încălcarea masivă a drepturilor fundamentale cum este dreptul la viață, ce implică dreptul la o anchetă judiciară efectivă și eventualul drept la reparație. Din acest motiv, în cazul utilizării masive a forței letale împotriva populației civile în timpul manifestațiilor antiguvernamentale precedând tranziția de la un regim comunist la un regim democrat, cum este cazul de față, Curtea nu poate accepta ca o anchetă să fie efectivă în cazul în care se termină prin efectul prescripției răspunderii penale, în vreme ce înseși autoritățile au rămas inactive. De altfel, astfel cum Curtea a arătat deja, amnistia este în general incompatibilă cu obligația statelor de a ancheta actele de tortură [*Ould Dah împotriva Franței* (dec.), nr. 13113/03, din 17 martie 2009] și de a lupta împotriva nepedepsirii crimelor internaționale. La fel și în ceea ce privește grațierea (*Abdulsamet Yaman împotriva Turciei*, nr. 32446/96, pct. 55, 2 noiembrie 2004).

145. Având în vedere elementele de mai sus, Curtea consideră că autoritățile naționale nu au acționat cu diligența impusă în conformitate cu art. 2 din Convenție. Prin urmare, aceasta stabilește că această dispoziție a fost încălcată sub aspect procedural.

II. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 3 din Convenție invocată de dl. Mărieș

146. Reclamantul Teodor Mărieș se plânge că autoritățile competente nu au efectuat o anchetă efectivă privind relele tratamente la care a fost supus în timpul participării sale, în decembrie 1989, la manifestațiile antiguvernamentale reprimare de forțele armate. Spune că, asemenea celorlalți reclamânți, ancheta penală în această privință este încă în derulare și denunță lipsa de diligență a autorităților române, inclusiv proiectul de lege cu privire la amnistierea actelor imputate militarilor forțelor armate, care au avut loc în timpul evenimentelor din decembrie 1989. El invocă în această privință art. 3, formulat după cum urmează:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

A. Argumentele părților

1. Argumentele Guvernului

147. Guvernul invocă lipsa calității de reclamant a victimei. În esență, contestă aplicabilitatea art. 3 la situația denunțată de reclamant și afirmă că acesta din urmă a participat din proprie inițiativă la manifestațiile antiguvernamentale ce au început la 21 decembrie 1989 și că nu a fost rănit atunci.

Din această cauză, Guvernul estimează că reclamantul nu a prezentat în fața autorităților naționale o pretenție întemeiată cu privire la existența unui tratament interzis de art. 3. De altfel, Guvernul observă că reclamantului nu i-a fost acordat un certificat administrativ de „revoluționar”.

148. În subsidiar, Guvernul subliniază faptul că reclamantul și-a precizat intenția de a participa, în calitate de parte civilă, la dosarul nr. 97/P/1990 numai la 20 septembrie 2008 și că numai începând cu această dată statului i-ar reveni obligația de a efectua o anchetă cu privire la acuzațiile sale. Prin urmare, Guvernul notează că ancheta, în privința acestuia, a durat numai cinci luni până la momentul trimiterii observațiilor, ceea ce nu este mult ținând cont de contextul general al dosarului.

149. În observațiile sale suplimentare, Guvernul arată că, deși anterior datei de 20 septembrie 2008 reclamantul avusese diverse întâlniri cu reprezentanții Secției Parchetelor militare, nu și-a arătat intenția de a formula pretenții sau o plângere în calitate de parte vătămată. Prin urmare, Guvernul estimează că înainte de această dată demersul reclamantului prezenta caracterul unei *actio popularis*.

2. Argumentele reclamantului

150. Reclamantul arată că are calitatea de victimă în ceea ce privește absența unei anchete efective asupra utilizării forței letale împotriva unui grup de manifestați în care el se afla în timp ce numeroșii manifestați erau uciși în jurul lui. În această privință, spune că el însuși a trebuit să facă față acestei violențe letale, viața și integritatea sa fizică și psihică fiind puse în pericol deoarece numeroase focuri de armă au fost trase în direcția lui de către forțele militare ce executau o misiune de luptă. Forțele militare trimise în număr mare au făcut uz nu numai de gaz lacrimogen, dar și de armament și de muniții de război, precum și de autovehicule blindate și tancuri de luptă, cu care au lovit mulțimea în care se afla reclamantul, răspândind panică. Astfel, el spune că a trăit un sentiment profund de neliniște, în urma căruia a rămas și astăzi cu sechele, și anume stări depresive și de anxietate, precum și insomnii și coșmaruri.

Prezintă în sprijinul acestor afirmații documente de la dosarul de anchetă, și anume declarațiile martorilor și un raport al poliției care atestă prezența sa printre manifestații asupra cărora a fost deschis focul. Prezintă, de asemenea, copii ale jurnalelor de luptă din 21 decembrie 1989 și ale altor documente ale forțelor armate, inclusiv o transcriere de

telecomunicații speciale din 21 decembrie 1989, de unde reiese ordinul de „decimare a manifestanților” și de arestare și încarcerare a celor rămași în viață.

Reclamantul arată, de altfel, faptul că refuzul de a primi un certificat de „revoluționar” din partea Guvernului este un act care dovedește revolta sa împotriva carențelor anchetei respective.

151. În cele din urmă, reclamantul arată că, chiar înainte să dea declarația la parchet în 2008, a formulat, în calitate de președinte al asociației reclamante, numeroase plângeri la parchet, din care unele au condus la avansarea anchetei, după 2004.

B. Motivarea Curții

1. Principiile ce decurg din jurisprudența relevantă

152. Curtea reamintește că obligația procedurală dedusă din art. 3 din Convenție se impune atunci când pretenția referitoare la existența tratamentului interzis este „întemeiată” [*Chiriță împotriva României* (dec.), nr. 37147/02, 6 septembrie 2007].

153. În această privință, Curtea reamintește că relele tratament trebuie să atingă un minim de gravitate pentru a intra sub incidența art. 3. Aprecierea acestui minim este relativă prin esență; ea depinde de ansamblul de date ale cauzei, în special de durata tratamentului, a efectelor sale fizice și mintale precum și, uneori, de sexul, vârsta și starea de sănătate a victimei [*Labita împotriva Italiei* (MC), nr. 26772/95, pct. 120, CEDOH 2000-IV, *Erdoğan Yağız împotriva Turciei*, nr. 27473/02, pct. 35, CEDO 2007-III (extrase)].

În orice caz, acuzațiile de rele tratamente trebuie sprijinite de aceste elemente de probă adecvate [*Selmouni împotriva Franței* (MC), nr. 25803/94, pct. 88, CEDO 1999-V și *Gäfgen împotriva Germaniei* (MC), nr. 22978/05, pct. 92, CEDO 2010-...].

154. Curtea reamintește, în cele din urmă, că riscul unei acțiuni interzise de art. 3 se poate lovi de acest text dacă este suficient de real și imediat. Astfel, amenințarea unei persoane cu tortura ar putea constitui, în circumstanțele date, cel puțin un tratament inuman (*Campbell și Cosans împotriva Regatului Unit*, 25 februarie 1982, pct. 26, seria A nr. 48, *Gäfgen*, citată anterior, pct. 108). La fel și în cazul absenței protecției unei persoane expusă riscului de tratament contrar art. 3 (*Alexandru Marius Radu împotriva României*, nr. 34022/05, pct. 49, 21 iulie 2009, și *Rodić și alții împotriva Bosniei-Herțegovinei*, nr. 22893/05, pct. 73, 27 mai 2008).

În plus, unele acțiuni care nu îi ating fizic pe reclamanți, cum ar fi distrugerea caselor lor, comise chiar fără intenția de a pedepsi, au fost considerate, de asemenea, rele tratamente (*Selçuk și Asker*, citată anterior, pct. 78-79, și, de asemenea, *Bilgin împotriva Turciei*, nr. 23819/94, pct. 103, 16 noiembrie 2000, *Dulaș împotriva Turciei*, nr. 25801/94, pct. 55, 30 ianuarie 2001). Mai mult, Curtea a considerat că sentimentul unei persoane de profundă neliniște, asociat unui dispreț evident împotriva sa de către autorități, a atins pragul gravității cerute pentru a intra sub incidența art. 3 (*Mubilanzila Mayeka și Kaniki Mitunga împotriva Belgiei*, nr. 13178/03, pct. 70, CEDO 2006-XI).

2. Aplicarea acestor principii

155. În speță, Curtea arată că reclamantul nu susține că ar fi fost rănit în timpul participării sale la manifestațiile din 21 decembrie 1989 și în zilele următoare. El pretinde că a fost expus unui risc serios pentru viața și integritatea sa fizică și psihică și, din această cauză, a trăit un sentiment profund de neliniște, care i-ar fi lăsat sechele psihologice. Mai precis, actele denunțate de reclamant în fața autorităților naționale erau, în principal, amenințarea vieții și sănătății sale în urma focurilor de armă trase de armată asupra manifestanților printre care se afla și expunerea la substanțele toxice utilizate de armată, cum este gazul lacrimogen și praful de pușcă.

156. Curtea notează că, din actele dosarului reiese că, la 21 decembrie 1989, importante efective de militari ai forțelor armate dotate cu tancuri de lupă și cu alte autovehicule blindate au fost trimise la București, în zona centrală a capitalei, și că aceștia au deschis focul asupra manifestațiilor civili neînarmați printre care se afla și reclamantul. Un număr foarte important de gloanțe au fost trase cu această ocazie având ca consecință zeci de morți și sute de răniți în interval de câteva ore (a se vedea supra, pct. 13-14).

În această privință, Curtea reamintește că, în cauza *Șandru*, citată anterior (pct. 51-54), a notat deja utilizarea masivă a forței letale împotriva populației civile, în decembrie 1989, de către agenții de stat de la Timișoara pentru reprimarea manifestațiilor anticomuniste.

157. Date fiind aceste circumstanțe, Curtea poate accepta faptul că reclamantul a putut simți un profund sentiment de neliniște în momentul faptelor, în fața unei violențe oarbe și de o asemenea intensitate încât nu putea ști dacă va scăpa cu viață.

158. Cu toate acestea, Curtea notează că reclamantul nu a furnizat un certificat medical care să atente sechele psihice (a se vedea *mutatis mutandis Melinte împotriva României*, nr. 43247/02, pct. 33-36, 9 noiembrie 2006 și *Erdoğan Yağız*, citată anterior, pct. 43-44). În cele din urmă, Curtea notează că reclamantul nu a dovedit că ar fi sesizat autoritățile înainte de 2004 arătându-și în mod detaliat propriile suferințe (a se vedea supra, pct. 32 și 78).

159. Date fiind circumstanțele acestei cauze, în special absența dovezii care să ateste efectele fizice și mintale asupra persoanei reclamantului ce decurg din actele denunțate, combinată cu faptul că s-a plâns prea târziu în fața autorităților naționale, Curtea estimează că acestea din urmă nu au încălcat obligația procedurală decurgând din art. 3 din Convenție în privința sa.

160. Având în vedere considerațiile precedente, este necesar ca acest capăt de cerere să fie declarat ca fiind în mod vădit nefondat în temeiul art. 35 § 3 și 4 din Convenție.

III. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 8 din Convenție

161. Invocând art. 8 și art. 34 din Convenție, al doilea reclamant, dl. Teodor Mărieș, se consideră obiectul unor măsuri secrete de supraveghere, în special al interceptărilor convorbirilor telefonice. În opinia lui, aceste măsuri constituie un mijloc de presiune al autorităților în raport cu activitatea sa de președinte al unei asociații ce militează pentru o anchetă efectivă pentru marele număr de victime ucise și rănite în decembrie 1989.

162. Curtea reamintește mai întâi că un capăt de cerere se caracterizează prin faptele denunțate (a se vedea *Eugenia Lazăr împotriva României*, nr. 32146/05, pct. 60, 16 februarie 2010) și, în virtutea principiului *jura novit curia*, consideră că problema primordială a acestei părți a cererii privește respectarea vieții private și a corespondenței reclamantului. Prin urmare, Curtea va examina acest capăt de cerere în temeiul art. 8, formulat în felul următor:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru siguranța națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirii faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

A. Cu privire la admisibilitate

163. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din Convenție. Nu a fost invocat niciun alt motiv de inadmisibilitate.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

164. Guvernul estimează că reclamantul nu a prezentat o pretenție întemeiată conform art. 8 din Convenție și consideră că nu a furnizat nicio dovadă în sprijinul acuzațiilor sale cu privire la interceptarea convorbirilor telefonice. Estimează că cererea nu conține suficiente elemente, astfel cum cere art. 47 din Regulamentul Curții, care să permită să se stabilească dacă sunt întrunite condițiile de admisibilitate enunțate la art. 35 § 1 din Convenție, și anume epuizarea căilor de recurs interne și respectarea termenului de șase luni. Guvernul invocă în această privință cauza *Syssoyeva și alții împotriva Letoniei* [(MC), nr. 60654/00, pct. 125, CEDO 2007-II].

165. Guvernul susține, de asemenea, astfel cum reiese din scrisoarea din 23 februarie 2009 a Secției Parchetelor militare, că „în dosarul nr. 97/P/1990, înainte de modificarea Codului de procedură penală, parchetul nu a dispus niciodată interceptarea convorbirilor telefonice ale reclamantului și că nu făcut acest lucru nici după schimbarea legislativă. În acest dosar nu s-a emis nici un mandat de ascultare.

166. Reclamantul afirmă că capătul său de cerere privește un domeniu sensibil, în care este dificil să faci dovada ingerințelor. El se consideră victima, inclusiv în calitatea sa de președinte al asociației reclamante, unor măsuri de supraveghere încă din 1990 și până în prezent, din cauza informațiilor despre el deținute de serviciile de informații. Printre cele trei documente pe care le prezintă în această privință, unul, emis de SRI, a cărui copie confirmă a fost emisă la 13 noiembrie 2006, privește activitatea mai multor persoane, printre care și reclamantul, în perioada aprilie – iunie 1990, în special participarea lor la manifestațiile antiguvernamentale din acea perioadă. În acest document se arată, printre altele, că reclamantul, dl. Mărieș, era printre persoanele cărora „Ambasada americană le-a oferit cazare pentru a se odihni”.

Reclamantul arată apoi incoerența dintre răspunsurile diverselor organisme publice cu privire la existența unor măsuri de supraveghere în privința sa. Susține că SRI a refuzat să confirme sau să infirme că el ar făcea obiectul unor măsuri de supraveghere secretă, în vreme ce alte instituții au negat acest lucru.

În cele din urmă, reclamantul face referire la articolele apărute în presă care descriau practici ilegale de supraveghere secretă, în special de interceptări ale convorbirilor telefonice, din partea serviciilor de informații. În acest sens, el afirmă că ziarul *Evenimentul zilei* din 6 iunie 2002 a publicat un articol intitulat „Cei 13 supravegheați de către SRI”, însoțit de un fax al unui document pretins ca fiind emis de SRI și care conține o listă cu treisprezece persoane supravegheate, printre care se afla și numele soției reclamantului, titulara postului telefonic fix utilizat de acesta din urmă.

2. Motivarea Curții

a) Principii ce decurg din jurisprudența relevantă

167. Curtea reamintește, mai întâi, că convorbirile telefonice sunt cuprinse în noțiunile de „viață privată” și de „corespondență” în sensul art. 8 [a se vedea *Dumitru Popescu împotriva României* (nr. 2), nr. 71525/01, pct. 61, 26 aprilie 2007 și hotărârile citate].

În această privință, Curtea a considerat că ar putea constitui o ingerință în drepturile sale teama de supraveghere secretă ce decurge din existența chiar a unei legislații care prevede măsuri de supraveghere neînsoțite de suficiente garanții împotriva ingerințelor arbitrare în viața privată și în corespondența persoanelor care ar putea intra sub incidența sa (*Iordachi și alții împotriva Moldovei*, nr. 25198/02, pct. 34, 10 februarie 2009). Astfel, Curtea

a acceptat și faptul că un individ poate, în anumite condiții, să se pretindă victimă a unei încălcări antrenată de simpla existență a unor măsuri secrete sau a unei legislații care îi autorizează, fără să fie nevoie să înainteze că le-au fost aplicate în realitate. Altfel, atunci când statul stabilește o supraveghere secretă a căror existență este ignorată de persoanele controlate și care rămâne, prin urmare, inatacabilă, art. 8 ar putea fi anihilat într-o mare măsură, deoarece, într-o asemenea situație, este posibil ca un individ să fie tratat în mod contrar art. 8, chiar privat de dreptul garantat de acest articol, fără să știe și fără să fie în stare să formuleze un recurs la nivel național sau în fața organelor Convenției (*Klass și alții împotriva Germaniei*, 6 septembrie 1978, pct. 34-35, seria A nr. 28).

168. În cele din urmă, Curtea reamintește că înregistrarea într-un registru secret și comunicarea datelor privind „viața privată” a unei persoane intră în sfera de aplicare a art. 8 § 1. De asemenea, datele de natură publică se pot referi la viața privată atunci când sunt, în mod sistematic, adunate și înregistrate în fișiere păstrate de autoritățile publice (*Rotaru*, citată anterior, pct. 43).

b) Aplicarea acestor principii

169. În speță, Curtea notează că reclamantul s-a plâns, mai întâi, că îi este teamă că este obiectul unor măsuri de supraveghere, în special al interceptărilor telefonice, din 1990 până în prezent. În această privință, el a prezentat demersurile pe care le-a făcut la serviciile de informații. Aceste demersuri nu au ajuns totuși să clarifice acest subiect, deoarece SRI a răspuns reclamantului în scrisoarea din 19 februarie 2009 că, în temeiul legilor nr. 51/1991 privind siguranța națională și nr. 14/1992 privind organizarea și funcționarea SRI, îi era imposibil să confirme sau să infirme dacă a făcut obiectul unei supravegheri secrete în perioada respectivă.

170. Cu toate acestea, reclamantul a prezentat două fișe stabilite în privința sa în 1990, care conțin date cu caracter personal, și un al treilea document de sinteză a cărui copie a fost emisă la 13 noiembrie 2006, tot în privința lui. Aceste trei documente erau clasificate ca „secrete” și păstrate de autoritățile statului responsabile în domeniul informațiilor.

Curtea observă că conținutul acestor fișe, a căror autenticitate nu a fost contestată de către Guvern, denotă că reclamantul a făcut în mod efectiv obiectul unor măsuri de supraveghere în 1990. Mai mult, aceste date privind, pe de o parte, participarea reclamantului la manifestațiile antiguvernamentale derulate în aprilie – iunie 1990 și, conform spuselor sale, în privat, cu această ocazie, și, pe de altă parte, privind stilul său de viață și relațiile personale, erau întotdeauna păstrate de serviciile de informații, cel puțin în 2006, când au fost emise copiile acestor documente.

171. În această privință, Curtea notează că legislația română aplicabilă în materie de măsuri de supraveghere secretă privind siguranța națională a fost examinată pentru prima oară în cauza *Rotaru* citată anterior. Curtea a concluzionat că legislația privind strângerea și arhivarea datelor nu cuprindea garanțiile necesare protejării dreptului persoanelor la viața privată. Aceasta nu indica cu destulă claritate întinderea și modalitățile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul în cauză (*Rotaru*, citată anterior, pct. 61).

172. De altfel, Rezoluția interimară [Rez. DO(2005)57] cu privire la hotărârea adoptată de Comitetul de Miniștri la 5 iulie 2005, la cea de-a 933-a reuniune a Delegațiilor Miniștrilor, a solicitat autorităților române să adopte rapid reformele legislative necesare pentru a răspunde criticilor formulate de Curte în hotărârea cu privire la sistemul român de colectare și arhivare a informațiilor de către serviciile secrete. Comitetul de Miniștri a constatat cu părere de rău că, la mai bine de cinci ani de la data hotărârii, tot nu este remediat la multe eșecuri arătate de Curtea europeană, în special în ceea ce privește absența reglementării cu privire la vechimea informațiilor ce pot fi consemnate de autorități, sau imposibilitatea de contestare a deținerii acestor informații. Astăzi, executarea acestei hotărâri este încă pendinte în fața Comitetului de Miniștri.

173. În plus, Curtea a constatat, în hotărârea *Dumitru Popescu (nr. 2)*, că, în ciuda amendamentelor aduse Codului de procedură penală prin legile nr. 281/2003 și 356/2006, unele măsuri de supraveghere în cazurile de presupusă atingere a siguranței naționale par să poată fi dispuse și astăzi conform procedurii prevăzută de art. 13 din Legea nr. 51/1991, care nu a fost abrogată nici în prezent [*Dumitru Popescu (nr. 2)*, citată anterior, pct. 83 – 84].

174. Ținând cont de cele ce preced, Curtea constată că absența unor garanții în legislația națională care să poată garanta că informațiile obținute datorită unei supravegheri secrete sunt distruse imediat ce nu mai este nevoie de ele pentru atingerea scopului cercetat (*Klass*, citată anterior, pct. 52) a permis ca informațiile adunate de serviciile de informații cu privire la reclamant, în 1990, să fie încă păstrate de acestea în 2006, adică șaisprezece ani după ce au fost colectate. De altfel, conținutul celei de-a doua fișe nu lasă să se reflecte un scop de cercetare specifică, altul decât supravegherea exploratorie generală (a se vedea, *a contrario*, *Klass*, citată anterior, pct. 51).

175. În plus, Curtea estimează că, în lipsa unor garanții în legislația națională relevantă, reclamantul este expus unui risc serios de interceptare a convorbirilor telefonice (*Iordachi și alții*, citată anterior, pct. 53, și *Rotaru*, citată anterior, pct. 59-63).

176. Prin urmare, Curtea consideră că, în speță, s-a încălcat art. 8 din Convenție.

177. În ceea ce privește partea din capătul de cerere privind corespondența asociației reclamante, Curtea notează că, chiar dacă în cererea inițială asociația reclamantă s-a plâns de acest lucru, ulterior ea nu a mai formulat observații în această privință. Curtea deduce că aceasta nu dorește să mențină respectivul capăt de cerere, în sensul art. 37 § 1 lit. a) din Convenție.

IV. Cu privire la încălcarea pretinsă de persoanele reclamante a art. 6, art. 13, art. 34 și art. 14 coroborat cu art. 6 din Convenție,

178. Cele trei persoane reclamante denunță, de asemenea, o încălcare a dreptului lor la un proces într-un termen rezonabil, pe motiv că ancheta penală cu privire la violențele din decembrie 1989 este încă pendinte. Aceștia invocă, în acest sens, art. 6 și art. 13 din Convenție.

179. Reclamantii Elena și Nicolae Vlase se plâng de faptul că ancheta penală cu privire la moartea fiului lor, Nicolae N. Vlase, în decembrie 1989, este încă pendinte. De asemenea, ei invocă în acest sens art. 14 coroborat cu art. 6 din Convenție pentru discriminare cu privire la victimele crimelor comise în alte circumstanțe decât cele din decembrie 1989.

180. Reclamantul Teodor Mărieș și asociația reclamantă se plâng de o încălcare a art. 34 din Convenție din cauza dificultăților semnificative pe care le-au avut pentru a avea acces la dosarul anchetei penale criticată pentru ineficacitate, inclusiv pentru pregătirea observațiilor lor ca răspuns la cele ale Guvernului. Ei denunță intenția autorităților de a le ascunde documente esențiale pentru aprecierea faptelor, cum sunt paginile 105 și 106 din volumul nr. 12 care cuprind rapoartele cadrelor Ministerului de Interne (a se vedea supra, pct. 84).

181. Având în vedere constatarea sa cu privire la aspectul procedural al art. 2 și art. 3 (a se vedea supra, pct. 145-57), Curtea consideră că nu mai este necesar să se examineze dacă au fost încălcate, în speță, aceste dispoziții (a se vedea, între altele, *Șandru*, citată anterior, pct. 83).

V. Cu privire la celelalte încălcări pretinse de asociația reclamantă

182. Invocând art. 2, art. 3, art. 6 și art. 13 din Convenție, asociația reclamantă se plânge, asemenea persoanelor reclamante, de durata anchetei penale cu privire la evenimentele violente din decembrie 1989. Aceasta denunță lipsa de diligență a autorităților românești și se teme că ar fi existat o dorință de a ascunde totul pentru ca persoanele

răspunzătoare de sute de morți și de răniți din timpul incidentelor violente din decembrie 1989 să nu fie niciodată găsiți vinovați.

183. Curtea reamintește că noțiunea de „victimă” menționată la art. 34 din Convenție trebuie interpretată în mod autonom și independent de noțiunile interne precum cele privind interesul sau calitatea de acționa. Pentru ca un reclamant să se poată pretinde victima încălcării unuia din drepturile și libertățile recunoscute de Convenție, trebuie să existe o legătură suficient de directă între reclamant și prejudiciul pe care estimează că l-a suferit din cauza pretinsei încălcări.

O asociație nu s-ar putea pretinde victima unor măsuri care ar fi adus atingere drepturilor pe care Convenția le recunoaște membrilor săi [(*Association des amis de Saint-Raphaël et de Fréjus și alții împotriva Franței* (dec.), nr. 45053/98, pct. 18, din 29 februarie 2000)].

184. În speță, asociația reclamantă nu se poate pretinde victima încălcării drepturilor procedurale cu privire la o anchetă efectivă. Aceste drepturi aparțin victimelor violențelor sau părinților victimelor decedate [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Conka și alții, precum și la Ligue des droits de l'homme împotriva Belgiei* (dec.), nr. 51564/99, din 13 martie 2001, și *Asociación de víctimas del terrorismo împotriva Spaniei*, (dec.), nr. 54102/00, CEDO, din 29 martie 2001]. De altfel, nimic nu împiedică o asociație să reprezinte un anumit număr de persoane, cu condiția ca aceștia să fie identificați și asociația să justifice un mandat specific dat de fiecare din ei.

185. Rezultă că capetele de cerere prezentate de asociația reclamantă în temeiul art. 2, art. 3 și art. 6 din Convenție sunt incompatibile *ratione personae* cu prevederile Convenției, în sensul art. 35 § 3, și trebuie respinse în aplicarea art. 35 § 4.

186. În cele din urmă, Curtea reamintește că, în cazul în care Convenția asigură existența în dreptul intern a unui recurs care permite exercitarea drepturilor și libertăților consacrate de Convenție, această prevedere se aplică numai pretențiilor „întemeiate” în temeiul Convenției amintite (a se vedea *Boyle și Rice împotriva Regatului Unit*, 27 aprilie 1988, pct. 52, seria A nr. 131).

187. Având în vedere concluziile privind celelalte pretenții ridicate de reclamant, Curtea estimează că această condiție nu este îndeplinită în speță. Prin urmare, acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins, în temeiul art. 35 § 3 și 4 din Convenție.

VI. Cu privire la aplicarea art. 46 din Convenție

188. Art. 46 din Convenție prevede:

„1. Înaltele părți contractante se angajează să se conformeze hotărârilor definitive ale Curții în litigiile în care ele sunt părți.

2. Hotărârea definitivă a Curții este transmisă Comitetului de Miniștri care supraveghează executarea ei. [...]

189. Curtea notează că, în speță, constatarea încălcării art. 2 din Convenție sub aspectul său procedural relevă o problemă pe scară largă, dat fiind faptul că sute de persoane sunt implicate ca părți vătămate în procedura penală criticată. În plus, peste o sută de cereri similare în această cauză sunt pendinte în fața Curții. Acestea ar putea genera, în viitor, noi hotărâri în care să se constate încălcarea Convenției.

190. În această privință, Curtea reamintește că, în conformitate cu art. 46, înaltele părți contractante se angajează să se conformeze hotărârilor definitive ale Curții în litigiile în care sunt părți, iar Comitetul de Miniștri este responsabil pentru supravegherea executării acestor hotărâri. Rezultă că, în cazul în care Curtea constată o încălcare, statul pârât are obligația legală nu numai de a plăti persoanelor în cauză sumele acordate cu titlu de reparație echitabilă prevăzută de art. 41, ci, de asemenea, de a alege, sub supravegherea Comitetului de Miniștri, măsurile generale și/sau, după caz, individuale pe care să le includă în ordinea sa juridică

internă pentru a pune capăt încălcării constatate de Curte și pentru a elimina, pe cât posibil, consecințele acestei încălcări. Statul pârât este liber, sub supravegherea Comitetului de Miniștri, să-și aleagă mijloacele pentru îndeplinirea obligației sale legale în conformitate cu art. 46 din Convenție [*Scozzari și Giunta împotriva Italiei* (MC), nr. 39221/98 și 41963/98, pct. 249, CEDO 2000-VIII], cu respectarea principiului subsidiarității, astfel încât Curtea să nu fie obligată să-și reitereze constatarea de încălcare într-o serie lungă de cauze identice.

191. În plus, rezultă din Convenție, în special din art. 1, că prin ratificarea Convenției statele contractante se angajează să ia măsuri pentru ca dreptul lor intern să fie compatibil cu aceasta [*Maestri împotriva Italiei* (MC), nr. 39748/98, § 47, CEDO 2004-I].

192. În ceea ce privește măsurile destinate să asigure caracterul efectiv al mecanismului stabilit de Convenție, Curtea atrage atenția asupra rezoluției [Res(2004)3], precum și asupra Recomandării [Rec(2004)6] Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, adoptate la 12 mai 2004.

193. Deși, în principiu, nu este de competența sa să definească măsurile de redresare corespunzătoare pentru ca statul pârât să-și îndeplinească obligațiile în conformitate cu art. 46 din Convenție, având în vedere situația cu caracter structural constatată, Curtea observă că se impun, fără îndoială, măsuri generale la nivel național în contextul punerii în aplicare a prezentei hotărâri.

194. Prin urmare, Curtea consideră că statul pârât trebuie să oprească situația constatată în speță, pe care o consideră contrară Convenției, ce reiese din dreptul numeroaselor persoane atinse, cum sunt persoanele reclamante, la o anchetă efectivă, care nu se termină cu efectul prescripției răspunderii penale, ținând cont și de importanța pentru societatea românească de a cunoaște adevărul cu privire la evenimentele din decembrie 1989. Statul pârât trebuie, așadar, să ofere o redresare adecvată pentru respectarea cerințelor art. 46 din Convenție, ținând cont de principiile enunțate de jurisprudența Curții în materie enunțate în această hotărâre (a se vedea *mutatis mutandis Rumpf împotriva Germaniei*, nr. 46344/06, pct. 73, 2 septembrie 2010).

195. În aceste circumstanțe, Curtea nu consideră necesară amânarea examinării cauzelor similare pendinte pe rolul său, așteptând ca statul pârât să ia măsuri. Curtea consideră mai degrabă că continuarea examinării cauzelor similare ar fi de natură să-i reamintească în mod regulat statului pârât de obligația ce reiese din această hotărâre (*Rumpf*, citată anterior, pct. 75).

VII. Cu privire la aplicarea art. 41 din Convenție

196. Art. 41 din Convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

197. Pretențiile celorlalți reclamanți, precum și observațiile Guvernului, sunt prezentate în continuare.

1. Cererea de reparație echitabilă a dnei și dlui Vlase

198. Reclamantii solicită Curții să oblige statul român să ia măsurile necesare pentru accelerarea investigațiilor privind uciderea fiului lor pentru a se lua o decizie în funcție de cerințele Convenției.

199. În același document cu privire la cererea lor de reparație echitabilă, aceștia revendică împreună 60 000 000 EUR, pe de o parte, și 200 000 EUR, pe de altă parte, ca

prejudiciu moral suferit din cauza duratei excesive a anchetei uciderii fiului lor imputabilă direct agenților statului, în opinia lor.

200. Guvernul consideră că această cerere de reparație echitabilă este confuză. De asemenea, o consideră ca fiind excesivă și nejustificată și solicită Curții să o respingă.

201. Curtea reamintește jurisprudența sa consacrată conform căreia o hotărâre ce constată o încălcare atrage pentru statul pârât obligația juridică, în temeiul Convenției, de a opri încălcarea și a elimina consecințele astfel încât să se restabilească cât mai mult posibil situația anterioară acesteia. Statele contractante părți la o cauză sunt, în principiu, libere să aleagă mijloacele pe care le vor folosi pentru a se conforma unei hotărâri ce constată o încălcare. Dacă natura încălcării permite o *restitutio in integrum*, este de datoria statului pârât să o realizeze. Dacă, în schimb, dreptul național nu permite sau permite într-un mod imperfect să se elimine consecințele încălcării, art. 41 abilitază Curtea să acorde părții vătămate, dacă este cazul, reparația care i se pare potrivită (*Sfrijan împotriva României*, nr. 20366/04, pct. 44, 22 noiembrie 2007).

Astfel, de exemplu, în cazul nerespectării art. 6 din Convenție, aplicarea principiului *restitutio in integrum* implică plasarea reclamantilor, cel mai posibil, într-o situație echivalentă celei în care s-ar afla dacă nu ar fi existat încălcarea cerințelor acestei prevederi (*Sfrijan*, citată anterior, pct. 45-48).

202. În prezenta cauză, Curtea reamintește că a constatat încălcarea procedurală a art. 2 din Convenție din cauza absenței unei anchete efective a decesului fiului reclamantilor și, în special, din cauza absenței asociației reclamantilor la procedurile judiciare din fața instanței. Prin urmare, statul pârât trebuie să ia măsurile necesare pentru a accelera investigațiile cu privire la uciderea lui Nicolae Vlase pentru a lua o decizie conformă cerințelor Convenției.

203. De asemenea, Curtea consideră că este necesar să se acorde o reparație echitabilă din cauza faptului că autoritățile naționale nu au tratat dosarul cu privire la decesul fiului reclamantilor în urma unor focuri de armă cu diligența impusă de art. 2 din Convenție.

În baza elementelor de care dispune, în special a faptului că ancheta este încă pendinte, Curtea consideră că încălcarea art. 2 sub aspect procedural le-a cauzat persoanelor în cauză un prejudiciu moral, punându-i într-o situație de suferință și frustrare. Pronunțându-se în echitate, aceasta acordă fiecărui reclamant 15 000 EUR cu acest titlu.

2. Cererea de reparație echitabilă a dlui Mărieș

204. Inițial, reclamantul a solicitat 200 000 EUR ca prejudiciu suferit din cauza duratei excesive a anchetei privind absența unei anchete efective a represiunii manifestațiilor anticomuniste. Prejudiciul moral a fost reevaluat de către reclamant în urma grevelor foamei pe care le-a făcut pentru a li se comunica reclamantilor copia documentelor din dosarul de anchetă, conform indicațiilor Curții. Prejudiciul moral astfel reevaluat la 7 aprilie 2010 se ridică la 230 000 EUR.

205. Guvernul consideră că aceste cereri de reparație echitabilă nu au legătură cu încălcările reclamate. De asemenea, le consideră ca fiind excesive și nejustificate și solicită Curții să le respingă.

206. Curtea consideră că reclamantul a suferit în mod cert un prejudiciu moral. Ținând seama de încălcarea constatată a art. 8 și pronunțându-se în echitate, în conformitate cu art. 41 din Convenție, este necesar să i se acorde reclamantului suma de 6 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

B. Cheltuieli de judecată

207. De asemenea, toți reclamantii cer câte 603 400 RON, adică 150 850 EUR, cheltuieli de judecată, intitulat prejudiciu material, reprezentând cheltuielile asociației pentru dosarul prezentat autorităților naționale și Curții. Aceștia prezintă facturi de telefon, de

corespondență, precum și documente justificative ale cheltuielilor de deplasare la Strasbourg și de organizare a manifestațiilor, inclusiv cheltuielile de recuperare medicală a reclamantului Teodor Mărieș în urma grevelor foamei pe care le-a făcut.

208. De asemenea, solicită 49 400 EUR reprezentând onorariile avocaților și 14 400 EUR reprezentând salariile plătite de asociație celor doi angajați care au lucrat exclusiv pentru dosar.

209. Guvernul consideră că cheltuielile făcute de asociație nu au nicio legătură cu această cauză și că cheltuielile de deplasare la Strasbourg nu erau necesare, având în vedere faptul că procedura din această cauză s-a derulat în scris și Curtea nu a invitat reclamantii să se prezinte în fața ei.

210. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de procedură decât în măsura în care se stabilesc realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil al cuantumului lor. În speță, ținând seama de documentele aflate în posesia, de jurisprudența și de natura și complexitatea problemelor ridicate, Curtea consideră rezonabilă suma de 20 000 EUR pentru procedura în fața Curții și o acordă reclamantilor. Aceasta va fi plătită direct și în solidar lui Antonie Popescu, Ioana Sfirăială și Ionuț Matei.

C. Dobânzi moratorii

211. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

Pentru aceste motive, Curtea, în unanimitate,

1. *Declară* cererile admisibile în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe art. 2 și art. 8 privind persoanele reclamante și inadmisibile pentru celelalte capete de cerere;

2. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 2 din Convenție sub aspect procedural, în privința reclamantilor Nicolae Vlase și Elena Vlase;

3. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 8 din Convenție în privința reclamantului Teodor Mărieș;

4. *Hotărăște* că nu este necesar să examineze capetele de cerere întemeiate pe art. 6, art. 13, art. 34 și art. 14 coroborat cu art. 6 din Convenție, în ceea ce privește reclamantii individuali;

5. *Hotărăște*

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantilor, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii conform art. 44 § 2 din Convenție, următoarele sume, precum și orice sumă care poate fi datorată cu titlu de impozit, ca prejudiciu moral;

i. pentru cererea nr. 18817/08, câte 15 000 EUR (cincisprezece mii de euro) reclamantilor Nicolae Vlase și Elena Vlase;

ii. pentru cererea nr. 33810/07, 6 000 EUR (șase mii de euro) reclamantului Teodor Mărieș;

b) că statul pârât trebuie să plătească reclamantilor, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, conform art. 44 § 2 din Convenție, 20 000 EUR (douăzeci de mii de euro) lui Antonie Popescu, Ioana Sfirăială și Ionuț Matei, pentru cheltuieli de judecată;

c) că sumele indicate la punctele precedente vor fi convertite în moneda statului pârât la rata de schimb din ziua plății;

d) că, de la expirarea termenului menționat până la efectuarea plății, aceste sume vor fi majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

6. *Respinge* cererea de reparație echitabilă pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 24 mai 2011, în aplicarea art. 77 § 2 și 3 din Regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep
Președinte

Casadevall